

nr. 1 / februar 2017 – 79. årgang

GRÆNSEN

magasin om mindretal, sprog og kultur

AMBASSADØR FRIIS ARNE PETERSEN:

“ Vi skal styrke forholdet til Tyskland

TEMA:

FÆDRELANDSKÆRLIGHED

HISTORIKER HENRIK JENSEN:

“ Lad os finde en fælles platform

HAR MAN PLIGT TIL AT ELSKE SIT FÆDRELAND?

PIA KJÆRSGAARD OG UFFE ELBÆK SVARER

NY FOTOUDSTILLING OM GRÆNSELANDET

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

INDHOLD

TEMA: FÆDRELANDSKÆRLIGHED

Historiker Henrik Jensen:
"DET NATIONALE
ER KOMMET UNDER
PRES. DET ER SKIDT"

Læs side 12-17

3 LEDER

Af Jens Andresen

4 "DET GÆLDER OM AT PRØVE AT FORSTÅ VERDEN"

Portrætinterview: Ambassadør Friis Arne Petersen

12 FÆDRELANDSKÆRLIGHED BINDER OS SAMMEN

Interview med historiker Henrik Jensen

18 HAR MAN PLIGT TIL AT ELSKE SIT FÆDRELAND?

Pia Kjærsgaard (DF) og Uffe Elbæk (Å) svarer

20 KAN MAN SOM MINDRETAL ELSKE TO FÆDRELANDE?

22 "SELVFØLGELIG ER DANMARK MIT FÆDRELAND"

Interview med journalist Abdel Aziz Mahmoud

26 "SYDSLESVIG ER VIGTIG FOR HELE DANMARK"

Portrætinterview: Jens Andresen, ny formand i Grænseforeningen

31 HISTORIEQUIZ

32 "JEG ER GLAD FOR, AT MINDREТАLLENE ER INDDRAGET"

Interview med Hartmut Koschyk (CSU), den tyske regerings mindretalskommitterede

35 NYT FRA GRÆNSELANDET

36 FAMILIEFESTIVAL FOR SYDSLESVIGERE OG DANSKERE

37 ANMELDelse: KUNSTNERGREVEN FRA LANGELAND

Af Rasmus Vangshardt

38 THERKELSENS HJØRNE

44 MIKKELBERG – ET FYRTÅRN FOR DANSK KUNST

Foto: Thomas Tolstrup

Abdel Aziz Mahmoud:
"SELVFØLGELIG
ER DANMARK
MIT FÆDRELAND"

Læs side 22

Foto: Polfoto

Fotoudstilling på Sønderborg Slot:
PÅ ROADTRIP I GRÆNSELANDET

Læs side 35

Foto: Jan Grarup

LEDER

PLIGTEN OVER FOR DET FÆLLES

Af Jens Andresen

Årets første nummer af magasinet Grænsen har temaet fædrelandskærlighed. For mange nok et noget diffust og fjernt begreb i hverdagen, men når det kommer til stykket ikke mere fjernt og uforståeligt nu, end det altid har været for de fleste.

Der fremhæves i magasinet, at der er brug for at finde en fælles platform i en urolig tid, og at et lidt gammeldags begreb som fædrelandskærlighed passende kan bruges i den sammenhæng, og at man faktisk har pligt til at elske sit fædreland. En indsigelse er, at kærlighed er en følelse, og at fædrelandskærlighed derfor ikke kan være forbundet med en pligt.

Fædrelandskærligheden opstår i den enkelte person ud fra individuelle oplevelser og påvirkninger. Har den slags betydning for sammenholdet i det fællesskab, som fædrelandet udgør?

Når jeg tænker tilbage på min egen opvækst 20 km syd for landegrænsen til Tyskland, blev der i mit hjem ikke talt om "fædrelandskærlighed". Det ord var i 1950'erne for tæt forbundet med det tyske ord "Vaterland" og minderne om, hvad dette ord kunne dække over var stadig levende.

I stedet blev der talt om "nationalt standpunkt". Det var et begreb, vi skulle forholde os til, og det skulle ske ud fra den enkeltes følelser over for de kulturelle værdier, den historiske baggrund og den natur, som vi var omgivet af i hverdagen.

Vi følte, at vi levede på en forlængelse af den jyske hede. Især naturbeskrivelserne af det jyske landskab, som vi lærte om i skolen, var med til at understrege, at det var det danske fællesskab, vi var en del af.

Det blev understreget dengang, og det bliver understreget i dag, at dette at have et nationalt standpunkt beror på en individuel stillingtagen og vurdering, og derfor kan enhver have sit. Når blot man husker at vise respekt for andres nationale standpunkt, møder man også forståelse for sit eget.

Om det nu hedder nationalt standpunkt eller fædrelandskærlighed er vel i grunden lige meget. Som mennesker er vi optaget af det, vi har til fælles, og som naturligt knytter os til et givent sted og et givent fællesskab. At gøre sig bevidst om, at man foretrækker et sted og et fællesskab frem for andre er helt uproblematisk, blot man husker at vise respekt for andre, der har tilkendegivet noget andet.

Når jeg tænker tilbage på min egen opvækst 20 km syd for landegrænsen til Tyskland, blev der i mit hjem ikke talt om "fædrelandskærlighed"

Man har ikke pligt til at elske sit fædreland, men fædrelandet bliver ikke ringere af, at vi diskuterer, hvad der gør os til det fællesskab, som vi er en del af. Det er sket i det forgangne år med Bertel Haarders Danmarkskanon, og tak for det. Den diskussion har man som borger efter min opfattelse som mindstemål pligt til at deltage i, hvis man gerne vil være en del af fællesskabet. ●

Jens Andresen er formand i Grænseforeningen

“DET GÆLDER OM AT PRØVE AT FORSTÅ VERDEN

Regeringens Tysklandsstrategi, der blev lanceret i disse dage for et år siden, er seneste led i en historisk udvikling i Danmarks forhold til sin store nabo mod syd. Friis Arne Petersen, der er Danmarks ambassadør i Tyskland, gør status over det dansk-tyske forhold og verdens tilstand

Af Anna-Lise Bjerager
Fotos: Christian T. Jørgensen

Fra Friis Arne Petersens vinduer på Den danske Ambassade i Berlin kan man se over til Den syriske Ambassade. Bygningen virker forladt med nedrullede persiennner. Det syriske flag, der vajer i vinden, er eneste tegn på liv. Ingen ved, hvem der repræsenterer Syrien på diplomatisk plan i disse tider, hvor en blodig borgerkrig har hærget det mellemøstlige land siden 2011.

Friis Arne Petersen, som ellers er en mand, der sjældent bruger store ord, slår ud med hånden mod nabobygningen og konstaterer:

“Det gør mig faktisk ulykkelig, at der ikke kan findes en løsning. Jeg sidder og kigger over på det syriske flag hver dag og bliver mindet om de frygtelige ting, der sker i Aleppo og Syrien i det hele taget. ▶

- Det er en evig påmindelse om, hvor kontrastfyldt verden er, og hvor hurtigt alting forandrer sig", siger han og nævner også det tragiske terroranslag mod julemarkedet i Berlin i december, der igen har sat terror på dagsordenen i Tyskland.

Friis Arne Petersen har været Danmarks ambassadør i Tyskland siden 29. juli 2015, og siden da har han haft sin daglige gang på Den Danske Ambassade, der ligger i Tiergarten-kvarteret i Berlin sammen

Selv om verden har stået i brand i Syrien og Mellemøsten generelt, er ministrene mødt op og har dermed signaleret, at Tyskland har topprioritet

med ambassaderne for de øvrige nordiske lande. I det fælles nordiske kulturhus, Felleshuset, spilles der om aftenene musik af svenske Bjørn Afzelius eller Niels W. Gade, hvis man da ikke er mere interesseret i en debat om månedens bog, der er finsk, eller en udstilling om nordisk mode, mad og design.

Mellem de forskellige etager på Den danske Ambassade bevæger man sig ad en fritsvævende trappe, og indvendige gangbroer forbinder de lyse lokaler. På Friis Arne Petersens kontor hænger lito-grafier af Richard Mortensen og et maleri

af Dronning Margrethe med motiv fra alléen i Fredensborg Slotspark. "Hver for sig og dog sammen", sagde Dronningen, da det nordiske ambassadekompleks blev indviet i 1999. Ja, her ånder alt fred og nordisk harmoni.

UDFORDRENDE FOR FAMILIEN

Men verden udenfor er et uroligt sted. Friis Arne Petersen er en af de danskere, der har fulgt den politiske udvikling i verden tættest gennem de seneste mere end 30 år. Han har siddet på 6. sal i Udenrigsministeriet på Asiatisk Plads i København i 21 år, heraf otte år som departementschef, og han har betjent fire udenrigsministre. Han har arbejdet i Egypten og været ambassadør i fem år i Washington og fem år i Beijing, inden han som 62-årige blev ambassadør i Berlin. Friis Arne Petersen bor i Dahlem i det sydvestlige Berlin med sin hustru, Birgitte Wilhelmsen, der er

lærer og underviser i italiensk og fransk, og deres yngste datter, der går på internationalt gymnasium. Selv om det kan lyde eksotisk med et liv, der har ført familien til tre forskellige kontinenter i de seneste ti år, har der også været udfordringer undervejs.

"Det har været barskt for vores to yngste, der har fulgt med hele vejen, at blive flyttet væk i teenageårene fra deres bedste venner. Men de har været tapre, og Skype og de sociale medier har gjort, at det er lykkedes dem at holde tæt kontakt til deres venner i både Beijing og Washington. Også

min kone har måttet indrette sig på bedste vis og undervise så meget, som det nu har været muligt. Det er altid svært at gøre op, om det har været det hele værd. Man må leve i nuet og prøve at få tingene til at hænge sammen, så godt man kan. Det synes jeg, vi er lykkedes med", siger han.

DEN VIGTIGSTE PARTNER

Netop Berlin og Tyskland i det hele taget er det bedste udgangspunkt, hvis man vil forstå, hvad der foregår i den vestlige verden lige nu, mener Friis Arne Petersen. Krigen i Syrien, flygtningestrømme, grænsekontrol, Brexit og præsidentvalget i USA har gjort det tydeligt, at Europa savner lederskab, og derfor er mange europæiske landes opmærksomhed skarpt rettet mod Tyskland.

"Jeg tror, at alle vi nordboere, både svenskere, finner, nordmænd og danskere, føler, at Tyskland igen er den vigtigste europæiske partner", siger Friis Arne Petersen.

Den danske regerings Tysklandsstrategi, der blev lanceret i disse dage for et år siden, vidner om, at der fra dansk side satses på Tyskland både politisk, økonomisk og kulturelt. Fra regeringens side er der et stort ønske om at udvikle Danmarks forhold til Tyskland og styrke samhandlen. I Tyskland er der gang i væksten og lav ledighed, og Danmark har bl.a. opgraderet handelsrepræsentationerne i Hamborg og München og styrket markedsføringen af dansk kyst- og naturturisme i Tyskland, ligesom man ønsker at styrke erhvervsudviklingen i grænseregionen og styrke tyskfaget på alle uddannelsesinstitutioner.

"HANDEL OG KULTUR GÅR HÅND I HÅND"

I magasinet Grænsen har professor Per Øhrgaard rejst kritik af, at den sproglige og kulturelle del ikke var tilstrækkeligt indarbejdet i Tysklandsstrategien. "Vi

Friis Arne Petersen har siden 2005 været ambassadør i Kina, USA og nu Tyskland. Det har betydet, at familien har skullet bryde op, og teenagebørnene har skullet skifte skole og vennekreds. "Det er altid svært at gøre op, om det har været det hele værd. Man må leve i nuet og prøve at få tingene til at hænge sammen, så godt man kan. Det synes jeg, vi er lykkedes med", siger han. I baggrunden: Dronning Margrethes maleri af alléen i Fredensborg Slotspark.

skal ikke lære tysk for at styrke handelsbalancen", lød det blandt andet. Friis Arne Petersen har i en kommentar her i magasinet modsagt dette og gjort rede for, at sprog og kultur udgør en del af Tysklandsstrategien, og det synspunkt vil han gerne uddybe.

"Jeg synes, det er helt fint, at der er nogen, der ønsker at lære et bestemt sprog, fordi de gerne vil arbejde med det lands kultur eller litteratur. Men jeg synes også, det er værdifuldt og klogt af os danskere at lære sprog for at kunne begå os og få nye job og nye muligheder. Vi eksporterer for 150 milliarder kroner om året til Tyskland, hvilket svarer til næsten 20 procent af vores eksport. Det er da en god anledning til at sige: Lad mig hellere se at få lært noget tysk."

"Handel er jo ikke farligt. Faktisk går handel og kultur smukt hånd i hånd og har gjort det altid gennem historien. Tag bare reformatoren Martin Luthers tanker og sidenhen pietismen. Begge dele kom til Danmark fra Tyskland og har været med til udvikle den flid og dygtighed, der har præget danskerne og gjort os til dem, vi er, herunder udstyret os med evnen til at være globalt konkurrencedygtige. I dag er tyskerne vilde med at læse Jussi Adler-Olsens bøger, og skuespilleren Trine Dyrholm blev tildelt en sølvbjørn ►

► ved filmfestivalen i Berlin sidste år. En stadig større del af Danmarks eksport er ikke konkrete varer, men komplekse produkter, hvor sproget og kulturen udgør en vigtig del”, siger han.

DANSKE MEDIER MANGLER AT OPDAGE TYSKLAND

Friis Arne Petersen har brugt en stor del af sin tid gennem det seneste år på at

sen var hovedtaler ved den årlige tyske mindededag for krigsofre i Forbundsdagens plenarsal i november 2016, sagde han blandt andet, at Tyskland har vist vejen ved efter Anden Verdenskrig at have overvundet de dæmoner, der har plaget det europæiske kontinent, og han opfordrede indirekte Tyskland til at påtage sig en lederrolle i verden efter Brexit og valget af Donald Trump som præsident i USA.

Statsministeren sagde også, at vi aldrig igen må blive forblændede af simple løsninger og populisme. Talen fik stor mediedækning i Tyskland, men blev næsten forbigået i de danske medier, der til gengæld dækkede valget i USA intenst.

“Danskerne har traditionelt haft en meget positiv opfattelse af det amerikanske samfund og USA's ledende rolle i verden. Jeg mener, at vi europæere skal have et tæt forhold til USA, og samtidig må vi i lyset af verdens udvikling

også erkende, at vi skal styrke forholdet til Tyskland og gøre Europa stærkere. Det skal vi have den danske offentlighed, herunder de danske journalister, til at forstå”, siger han.

FISKESKIPPERSØN FRA SKAGEN

At Friis Arne Petersen skulle ende som embedsmand var der ikke meget, der tydede på, da han i 1952 blev født på Havnevej i Skagen som mellemste søn af fiskeskipper Carlo Petersen og Agda, der var hjemmegående. Han havde lovning på en læreplads som skibstømrer på værftet i Skagen, når han blev færdig med realeksamen på

Ankermedet Skole i Skagen i 1969. Men hans lærere i tredje real foreslog i stedet gymnasiet, og derefter var kursen sat mod København, hvor han læste statskundskab på Københavns Universitet.

“Min far elskede aviser, og han elskede at høre Radioavis og diskutere politik og samfundsforhold. Det vakte tidligt min interesse for de ting. Og så har jeg været så heldig at vokse op i Danmark, hvor der er stor social mobilitet. Så selv om jeg kommer fra en familie, hvor der ikke er nogen akademisk tradition overhovedet, kunne jeg uden det store tilløb komme i gymnasiet og på universitetet. Det har jeg altid været utrolig taknemmelig over. Derfor har jeg nok også altid følt, at jeg måtte være parat til at give noget tilbage og være hjælpsom over for andre, uden at det skal lyde alt for frelst. I den lille skala har det blandt andet betydet, at jeg sjældent siger nej, når nogen spørger mig om at komme ud og tale i foreninger rundt omkring i Danmark eller til arrangementer her i Tyskland”.

“Jeg har altid haft et stort ønske om at prøve at forstå verden. Forstå økonomi, politik og kultur. Alle de komplekse ting, som vi i min barndom diskuterede, når vi havde hørt kloge politikere udtale sig i TV-Avisen tilbage i monopolets dage”, siger Friis Arne Petersen, der hvert år besøger Skagen og ofte Læsø, hvor en del af hans familie stammer fra.

“Jeg føler mig virkelig godt tilpas i Skagen, fordi jeg kender naturen og menneskene så indgående. Men jeg føler mig som dansker lykkelig og tilfreds overalt i Danmark. Mens vi boede i Beijing og Washington, kom jeg ofte til København til møder. Det var herligt at sætte sig i S-toget og Grisen op til vores sommerhus i Tisvildeleje og bo der i stedet for på et hotel. At løbe gennem skoven og ned til stranden sådan en sommermorgen er virkelig dejligt”, siger han.

Når det gælder flygtningekrisen har forbundskansler Angela Merkel tydeligvis ikke forstået at gå forrest på en måde, som kan samle de øvrige 27 lande i EU.

deltage i konferencer og messer, og en række danske ministre har også deltaget i eksportfremstød rundt om i tyske byer som et led i Tysklandsstrategien.

“Selv om verden har stået i brand i Syrien og Mellemøsten generelt, er ministrene mødt op og har dermed signaleret, at Tyskland har topprioritet. Som embedsmand har man grund til at glæde sig meget over det”, siger Friis Arne Petersen, der dog har et enkelt hjertesuk. Den danske offentlighed og de danske medier mangler at opdage, at Tyskland er kommet i fokus.

Da statsminister Lars Løkke Rasmus-

Det år, 1972, da Friis Arne Petersen blev student fra Frederikshavn Gymnasium, husker han især for, at danskerne stemte ja til at blive medlemmer af EF.

“Mange danskere var meget bekymrede for, at vi skulle miste vores nationale identitet. Ikke mindst var der en grundlæggende angst i befolkningen ved udsigten til at skulle samarbejde med det daværende Vesttyskland. En forståelig angst set i lyset af Anden Verdenskrig. Men Danmark valgte heldigvis at sige ja til EF. Tiden gik, og den politiske udvikling gik med lynfart i positiv retning: Murens Fald i 1989, Tysklands genforening i 1990 og Sovjetunionens opløsning i 1991. Det gik så stærkt, at heller ikke de danske politikere kunne nå at følge med. Daværende statsminister Poul Schlüter, der selv stammer fra Sønderjylland, udtalte i tv-programmet Højlunds Forsamlingshus, at han personligt var imod Tysklands genforening”, siger han.

MURENS FALD OG FAMILIEPLANLÆGNING

De politiske omvæltninger op til Murens Fald gav anledning til, at Friis Arne Petersen og Birgitte, som han var blevet gift med i 1989, ønskede at flytte til Tyskland. Friis Arne Petersen havde på det tidspunkt været ministersekretær i Udenrigsministeriet i fire år og havde fået et løfte om at komme til at arbejde på ambassaden i Bonn.

“Min kone gik til tysk i et helt år, og vi forberedte os så grundigt, at vi oven i købet fik planlagt at få vores første barn, mens vi skulle være i Bonn. Så skete der imidlertid noget i Udenrigsministeriet, der gjorde, at vi ikke kom af sted alligevel. Sådan går det i politik.”

“Jeg var ministersekretær for daværende udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen, der havde et meget tæt samarbejde med den daværende vesttyske udenrigsminister Hans-Dietrich Genscher. Mange af Genschers medarbejdere, som i dag er centrale

embedsmænd i den tyske administration, kender jeg fra dengang. Genscher gjorde et stort indtryk på mig. Især på grund af hans politik over for Østeuropa, der var med til at bane vejen for Murens Fald”.

“I dag er der ingen danskere, der stiller spørgsmålstejn ved Tysklands enhed. Tyskland har vist sig at være i stand til at forvalte arven og gøre sin indflydelse gældende på en ansvarlig måde, og Tyskland har gjort det godt både økonomisk og politisk. I dag må vi konstatere, at den politiske situation i Europa har forandret sig grundlæggende: Storbritannien har ønsket at forlade EU, Frankrig har store problemer økonomisk og svært ved at gennemføre politiske reformer. Disse to kernelande i Europa står ikke længere skulder ved skulder med Tyskland til at lede EU-samarbejdet. I dag er det Tyskland alene, der står i spidsen for EU. I den situation har Danmark som et lille land behov for at sætte Tyskland endnu mere på dagsordenen politisk og økonomisk, men også sprogligt og kulturelt, og det er netop det, vi gør med Tysklandsstrategien”, siger han.

EUROPAS NYE LEDER

Friis Arne Petersen hæfter sig ved, at rollen som Europas nye leder ikke falder Tyskland let. Da Dronning Margrethe besøgte Wittenberg i oktober 2016 i anledning af Reformationensjubiléet var også forbundspræsident Joachim Gauck til stede. Friis Arne Petersen talte ved den lejlighed med ham.

“Gauck understregede, at det er en ny rolle, Tyskland er i færd med at indtage i Europa, og at de bestemt ikke føler, at det er nemt. “Vi vil begå fejl. Vi har brug for en åben

diskussion”, sagde han. Jeg tror, at vi skal glæde os over, at Tyskland ikke bare i udgangspunktet er en suveræn leder, og at Tyskland skal famle sig lidt frem. På den måde får alle parter tid til at vænne sig til en ny orden i Europa”, siger han.

På et enkelt punkt mener Friis Arne Petersen dog ikke, at Tyskland har håndteret situationen optimalt, nemlig når det gælder flygtningesituationen.

“Meget er sket siden efteråret 2015, da flygtninge kom ukontrolleret ind over Europas grænser. Der opstod en følelse af tab af kontrol i befolkningerne, men så sandelig også blandt politikere i hele Europa. Når det gælder flygtningekrisen har forbundskansler Angela Merkel tydeligvis ikke forstået at gå forrest på en måde, som kan samle de øvrige 27 lande i EU.”

“Angela Merkel har på grund af sin egen og sit lands historie en progressiv holdning til flygtninge, og det er klart, at Tyskland som det største land i Europa skal have lov til at styre efter sine egne nationale interesser. Men Tyskland er også nødt til at acceptere, at de andre lande ikke ønsker at gå lige så langt. På Sikkerhedskonferencen i München i februar 2016 var det ikke et hvilket som ▶

Det er min vurdering, at grænsekontrollen er en midlertidig foranstaltning, hvis der vel at mærke kommer helt og fuldt styr på EU's ydre grænser.

- helst land, der angreb den tyske kansler for hendes flygtningepolitik. Det var Frankrigs ministerpræsident. Det er selvfølgelig dramatisk, når det tysk-franske samarbejde, der har udgjort en akse i det europæiske samarbejde, udfordres på den måde”, siger Friis Arne Petersen og fastslår sin pointe.

“Det er indenrigspolitikken, der sætter grænserne for hvilken udenrigspolitik, der kan føres. Med det politiske klima, der er i Frankrig i øjeblikket efter adskillige terroranslag, er det ikke muligt at gå så langt, som Tyskland har gjort på flygtningeområdet. Terrorangrebet i Berlin i december har skabt en fornyet aktualitet og intens debat om sammenhængen mellem sikkerhed, frihed for terror og flygtninge. Tyskland har ikke i mange år oplevet et så dramatisk terrorangreb på uskyldige civile. Den hastigt tilstundende valgkamp vil vise os, hvor centrale disse temaer er for tyskerne”.

“MAN MÅ ALDRIG OPGIVE HÅBET”

Flygtninge- og migrantstrømmene og frygten for terror har resulteret i, at den danske regering har indført midlertidig grænsekontrol, og det samme har en række andre europæiske regeringer, heriblandt Tyskland selv. Blandt andre flere borgmestre i Sønderjylland, det tyske mindretal og det sydslesvigske mindretalsparti SSW har udtrykt bekymring over grænsekontrollen og gjort opmærksom på, at den er til skade for grænsehandlen og et stort antal pendlere. Friis Arne Petersen er af den opfattelse, at grænsekontrollen på et tidspunkt vil blive fjernet.

“Det er min vurdering, at grænsekontrollen er en midlertidig foranstaltning, hvis der vel at mærke kommer helt og fuldt styr på EU's ydre grænser. Men det er klart, at Europa er i en svær situation. Paradokset er, at en effektiv sikring af Europas ydre grænser og bekæmpelse

af grænseoverskridende kriminalitet og terror kræver løsninger, der for en dels vedkommende er af overstatslig karakter. For at effektuere disse løsninger skal der måske også ske suverænitetsafgivelse, og det er befolkningerne ikke villige til at sige ja til”, siger Friis Arne Petersen og fortsætter:

“Jeg tror, at vi også på dette svære punkt vil finde en løsning. Da Barack Obama besøgte Europa som præsident for sidste gang i november sidste år, holdt han en tale i Athen. I talen lovprieste han demokratiet og sagde, at hvis vi bare holder fast i demokratiet, skal det hele nok gå. Han nævnte også, at han af og til sagde til unge mennesker: Hvis I selv kunne vælge et tidspunkt i historien at blive født, så skulle I vælge nu, for verden har aldrig været rigere, bedre uddannet, sundere, mindre voldelig, end den er i dag.”

“Der er en stor del af USA, især blandt Demokraterne, der tænker på samme måde, som vi gør i Europa. Men Demokraterne har ikke kunnet få flertallet i kongressen, og et flertal i befolkningen har givet præsident Donald Trump mandatet til at føre en anden politik. Sådan er vilkårene. Som Obama sagde: “Nogle gange går det fremad, nogle gange går det tilbage.””

“Den tilgang til verdens gang synes jeg, det er vigtigt at holde fast i. Den er også udtryk for det, jeg holder så meget af ved amerikanerne: De har en stærk vilje til at tænke optimistisk. Det mærkelige er, at når man sætter den viljekraft ind på, at noget skal lykkes, så lykkes det som regel. Mange tyskere er meget bekymrede over livet. Fødselstallet er lavt i Tyskland, og i det hele taget har historien stadig sit tag i den almindelige tysker. På det punkt går jeg ind for den amerikanske model. Man må aldrig opgive håbet om, at der kan ske positive forandringer i verden.” ●

Mindretallene udgør pulsen i det dansk-tyske forhold

Det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland har afgørende betydning for det dansk-tyske forhold, siger Friis Arne Petersen. “Mindretallene udgør pulsen i det dansk-tyske forhold. Hvis ikke mindretallene har det godt, har det dansk-tyske forhold det heller ikke godt. Danmark er placeret mellem to store naboer, Sverige og Tyskland. Efter krig og ufred med både svenskere og tyskere og Anden Verdenskrigs afslutning har vi nu haft 70 år med fred og stabilitet. Ufreden satte dybe spor hos de mennesker, der bor i grænselandet, hvor grænsen har flyttet sig. Deres hjem, deres land er forsvundet og kommet tilbage og forsvundet igen, og det har været forfærdeligt. Det er en særlig vigtig del af vores nutid og fremtid, at vi bevarer mindet om det, der er sket historisk, og samtidig glæder os over, hvor langt vi er nået: Da den vesttyske og den danske regering underskrev København-Bonn Erklæringerne i 1955, skabte de et smukt dokument, der er enestående i verden, når det gælder mindretallenes rettigheder. Siden da er det kun gået fremad: Den behandling, som Tyskland generelt giver sine fire mindretal, hvor det danske mindretal er det ene, er blevet bedre og bedre. Jeg har også løbende kontakt med justits-, kultur- og Europaminister Anke Spoorendonk, der repræsenterer SSW i landdagsregeringen i Kiel. Det er positivt at se, hvor godt det danske mindretal trives i Slesvig-Holsten”, siger Friis Arne Petersen.

“Selv om jeg kommer fra en familie, hvor der ikke er nogen akademisk tradition overhovedet, kunne jeg uden det store tilløb komme i gymnasiet og på universitetet. Det har jeg altid været utrolig taknemmelig over. Derfor har jeg nok også altid følt, at jeg måtte være parat til at give noget tilbage og være hjælpsom over for andre, uden at det skal lyde alt for frelst”, siger Friis Arne Petersen.

FRIIS ARNE PETERSEN, født 1952, cand.polit. Danmarks ambassadør i Tyskland fra 2015, akkrediteret ambassadør i Schweiz og Liechtenstein. Forskellige poster i Udenrigsministeriet fra 1979-2005, heraf tre år som ambassadesekretær i Kairo. Danmarks ambassadør i USA 2005-2010, Danmarks ambassadør i Kina 2010-15. Adjungeret professor ved CBS, ekstern censor på Politik og internationale studier, Københavns Universitet og Aarhus Universitet.

TEMA:
FÆDRELANDSKÆRLIGHED

LAD OS VÆRE FÆLLES OM FÆDRELANDSKÆRLIGHED

Vi har alle sammen et barndommens sted og en erindring om en sommer engang, der har været med til at gøre os til dem, vi er, siger historiker Henrik Jensen, der har skrevet en bog om vigtigheden af at genopdage alt det, der forbinder os som borgere i Danmark ►

Af Anna-Lise Bjerager
Fotos: Thomas Tolstrup

Henrik Jensen har lige læst en bog: *Homo Deus*, det guddommelige menneske, hedder den internationale bestseller om, hvordan kunstig intelligens og genetisk optimering baner vejen for en verden, der kan føre til menneskehedens ødelæggelse.

Dystre fremtidsudsigter på en smuk vinterdag, hvor solen brager ind ad vinduerne i Henrik Jensens lejlighed i indre København. Lejligheden er fredet, forklarer han, og bogreolerne med udskæringer og malerier i skønvirkestil har stået uforandret siden begyndelsen af 1900-tallet. Det giver en særlig stemning af ro og gamle dage at sidde her omgivet af bøger med udsigt over Kongens Have og Rosenborg Slot i horisonten. Profetier om menneskehedens ødelæggelse forekommer ikke lige inden for rækkevidde. Og så dog.

Historielektor Henrik Jensen, født 1947, og forfatter til en ny bog *Derfra vores verden går – et essay om fædrelandskærlighed* vedkender sig gerne en vis kulturpessimisme, som han dog er sig bevidst ikke skal tage overhånd. Gennem sit forfatterskab har han kredset om det evigt tabte: Autoriteternes fald i *Det faderløse samfund*, det for altid forandrede Europa i *Krigen 1914-1918* og *Det ordentlige menneske* om, hvordan danskerne er gået fra pligtkultur til offerkultur.

DEN FÆLLES PLATFORM

Men alene ordet "fædrelandskærlighed" er svært at sige, så det lyder pessimistisk. Det er da også et positivt ærinde, han er ude i med sin nye bog, forklarer Henrik Jensen: I en tid hvor Danmark og hele den vestlige verden er under pres af teknologiske landvindinger, globalisering, flygtningekrise, terror og højre-radikal nationalisme, bliver det afgørende at finde en fælles platform. Den platform kan efter Henrik Jensens mening passende være fædrelandskærlighed. Selv om ordet lyder af gamle dage, er det værd at pudse af. Vi har nemlig brug for at genopdage de ord og begreber, der har en positiv klang, og som forbinder os som borgere i Danmark, mener han.

"Mit ærinde med min nye bog er egentlig at sige: Det er naturligt, at man nærer følelser for det land, man er rundet af. Jeg vil gerne, at vi kan mødes inde på midten", siger Henrik Jensen og uddyber.

"Der er en betydelig ængstelse i de europæiske befolkninger, fordi alting forandrer sig så hastigt. Tidligere har det været sådan, at mennesket har været den konservative faktor. Men nu har mennesket indoptaget forestillingen om, at alting skal forandre sig hele tiden. Det er ikke kun den teknologiske udvikling og globaliseringen, der løber af sted med os. Det er også os selv, der er ved at miste evnen til at sætte foden ned. Vi tumler af sted med nye tiltag for at blive endnu mere effektive og innovative.

Men vi er ved at miste fornemmelsen af, hvem vi selv er og er blevet forvirrede. Den forvirring udnyttes af radikale kræfter til både højre og venstre, der har hurtige og nemme bud på de komplicerede problemer, verden står overfor. Det er en farlig situation, og den kræver et modsvar".

"Jeg tror, de fleste danskere nærer en umiddelbar kærlighed til deres egne rødder. Men det nationale er kommet under pres, moralsk og politisk. Vi taler om nationalisme, og vi mener ikke noget godt med det. Der er sket en politisering og monopolisering af det fælles gods, så når man tænker over, hvem man er som dansker, tænker man i næste øjeblik på, at man ikke ønsker at blive identificeret med bestemte, politiske holdninger ude på yderfløjene. Det er skidt", siger Henrik Jensen.

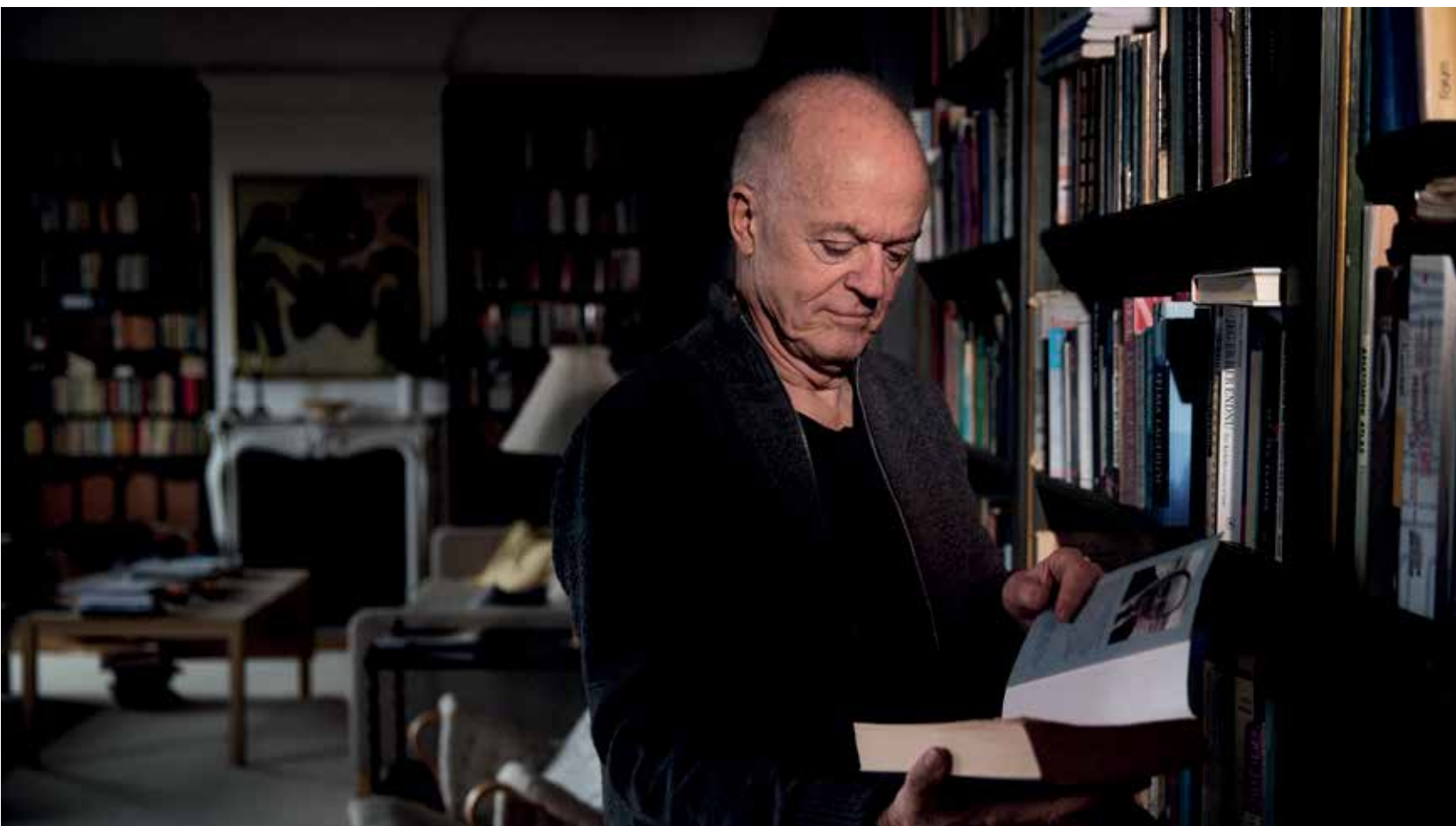
MIT STED, MIT FÆDRELAND

Fædrelandskærlighed er ifølge ordbogen det samme som patriotisme, der var den vigtigste dyd for den gode borger omkring år 1800, fordi det skulle sikres, at den enkelte var klar til at tilsidesætte sine egne interesser under hensyn til det almene bedste. Det var i tiden op til nationalstaternes opståen i Europa. Men Henrik Jensen mener ikke, at fædrelandskærlighed kun er et resultat af nationalromantikken. Snarere en følelse, mennesker til alle tider har næret til det sted, de er vokset op. Netop barndommens steder har stor betydning for menneskers opfattelse af fædrelandskærlighed, mener Henrik Jensen. "Hjemme" er forbundet med steder, man måske ikke har boet eller været i nærheden af, siden man var barn.

"Vores karakter dannes af steder", skriver Henrik Jensen, men også af klimaet med årstidernes vekslen mellem sommer og vinter. I bogen henvises til Johannes V. Jensens *Kongens Fald* med de sanselige beskrivelser af landet, naturen og årstiderne som en nøgle til at forstå de mennesker, danskerne, der lever der. "Årstider, der er som nat og dag, førte til en splittet karakter, præget af melankolsk behovsudsættelse og vægelsind, historisk udmøntet i en stædig rådvildhed", skriver Henrik Jensen.

Selv er han opvokset i den lille stationsby Taulov ved Fredericia med bedsteforældre og onkler og tanter inden for kort afstand. Da han var ti år, fik hans far nyt job, og familien måtte flytte. Det blev indledningen til en lang række flytninger i de følgende år til Kolding, Brøndby Strand, Frederiksberg og Slagelse.

"Det var et chok simpelthen, da vi flyttede fra Taulov, der i dag mest er kendt for et transportcenter ved motorvejen. Dengang udgjorde Taulov en verden, og den verden gik i opløsning, da vi flyttede. Når man er barn, kan man ikke udmønte det i en strategi, men i flere år havde jeg en følelse af, at verden først ville blive hel igen, når jeg flyttede tilbage til Taulov."

Der er en særlig stemning af ro og gamle dage i historiker Henrik Jensens lejlighed med reoler i skønvirkestil og udsigt til Rosenborg Slot i Kongens Have, København. Men idyllen i Danmark er truet, mener Henrik Jensen, for danskerne mangler i stigende grad noget at være fælles om.

“I mit liv har barndommens flytninger betydet en indgående fascination af brud. Jeg tror også, det var derfor, jeg blev historiker. Jeg begyndte systematisk at se på de store begivenheder i historien, som for alvor kom til at betyde et brud. Jeg har skrevet om den sorte død, pesten, Første Verdenskrig, og lige nu arbejder jeg på noget om Den franske Revolution. Det er begivenheder, der pludselig lander som en meteor og forandrer alting. Det er for tidligt at udtale sig, om vi befinder os ved begyndelsen af et sådant større brud, men der er noget, der kunne tyde på det”, siger Henrik Jensen.

“EN FULDKOMMEN DANSKER”

Et sådant brud i historiens gang var også De Slesvigske Krige i 1848-50 og 1864, og der er sagt og skrevet meget om, hvordan nederlaget i 1864 ændrede den danske nationalkarakter. I sin bog omtaler Henrik Jensen meningsudvekslingen i 1848 mellem to af den tids store kulturpersonligheder, N.F.S. Grundtvig og Meir Aron Goldschmidt, der var jøde. De var begge kritiske over for kravet om Slesvigs indlemmelse i det danske rige, men gerådede samtidig ud i en hidsig debat om, hvad det vil sige at være dansk.

“Hvo er oprindelig dansk?” spurgte Goldschmidt. “Ere vi andre, som elske Danmark, som tale og skrive dets Sprog reent, som have stillet vort Liv til Statens Tjeneste, redningsløst stillede uden for den danske Nationalitet, altså fædrelandsløse, fordi der er et udansk sch i vort Navn, eller fordi vi have mørkt Haar og mørke Øjne. Om vi falde for Danmark, om vort Hjerteblod flyder, skal da dette Hjerteblod ikke kunne opveie det ulukkelige sch? Herregud, hvor Folk kunne være ubarmhjertige i deres Fædrelandskærlighed”, skrev Goldschmidt. Grundtvig svarede hertil, at Goldschmidt havde fået “den Grille at ville giælde for en fuldkommen Dansker”.

Også i dag er debatten om, hvem der er *rigtig* dansk, hidsig og ofte uforsonlig. Men Henrik Jensen mener ikke, at det er udtryk for, at danskerne har stået stille siden dengang, når det gælder deres evne og vilje til at indoptage nye medlemmer i den danske stamme. Han mener heller ikke, at danskerne i dag med Goldschmidts ord er “ubarmhjertige i deres Fædrelandskærlighed”.

“Jeg tror ikke, at danskerne er fremmedfjendske, og i øvrigt er der gennem historien kommet mange fremmede hertil, som er blevet integreret uden problemer. Jeg tror egentlig, at alle ►

“Jeg tror ikke, at danskerne er fremmedfjendske, og i øvrigt er der gennem historien kommet mange fremmede hertil, som er blevet integreret uden problemer”, siger Henrik Jensen.

- er velkomne her, hvis de bare vil leve som os. Men hvis nogen kommer til Danmark for at leve, som de gjorde, inden de tog hjemmefra, så føler vi det som en slags kritik og har svært ved at forstå det. Jeg tror simpelthen, at Danmark er for lille et land til at kunne klare indvandring i stor skala af især mennesker fra Mellemøsten og Afrika, der har en anden kultur og religion og ofte har svært ved at blive integreret”, siger han.

MIT PAS, MIT FÆDRELAND

Spørgsmålet om dansk, national identitet knytter sig i høj grad også til, om man har et røddefarvet pas eller ej. I 2014 fik Danmark nye regler, der giver mulighed for dobbelt statsborgerskab og dermed to pas. Det samme er muligt i en række andre europæiske lande. Også i Tyskland, selv om et flertal på CDUs kongres i december 2016 foreslog, at reglerne om dobbelt statsborgerskab, der blev vedtaget i 2014, skulle strammes.

Folketingets Sydslesvigudvalg foreslog i januar i år, at medlemmer af det danske mindretal i Sydslesvig, der næsten alle har tysk statsborgerskab, under visse forudsætninger også skal kunne få et dansk pas.

Men hvad med den enkeltes følelse af national identitet, hvis

man har to pas? Kan man elske to fædrelande samtidig? Henrik Jensen er ikke sikker.

“Man bør jo stille det spørgsmål til de borgere, der ønsker dobbelt statsborgerskab. Min vurdering ville være, at det ikke er så nemt endda at være “polyamorøs”, heller ikke når det gælder dette at have to fædrelande. Hvis man har slægtsrødder eller på anden måde føler sig forbundet med begge lande, lader det sig måske gøre”, siger Henrik Jensen, der samtidig mener, at myndighedernes skal udvise en stor forsigtighed, når der gives tilladelse til dobbelt statsborgerskab.

“Der er naturligvis altid en mulighed for misbrug, så det bør ikke være alt for nemt”, siger han.

HAR MAN PLIGT TIL AT ELSKE FÆDRELANDET?

Henrik Jensen gør i sin bog rede for, at det historisk har været anset for en pligt at elske sit fædreland. Henrik Jensen trækker linjerne tilbage til De ti Bud i Det Gamle Testamente, hvori det bl.a. hedder, at du skal ære din far og din mor, “for at du må få et langt liv på den jord, Herren din Gud vil give dig”. At mennesket også skulle være forpligtet til at elske og ære både fædreland og modersmål ligger lige for. Henrik Jensen refere-

rer Jyske Lov fra 1241 og skriver, at loven knytter mennesket til stedet – landet og hjemmet – og sætter os i stand til at leve i fred med vore naboer.

I dag kan det være svært at forbinde kærlighed med pligt, men efter Henrik Jensens opfattelse ville det ikke gøre noget, hvis vi følte os lidt mere forpligtede både over for vore nære og over for fædrelandet.

“Jeg vil ikke gå så langt som til at sige, at man har pligt til at elske sit fædreland, men det er lige ved. Pligten var jo i mange århundreder det, der klinede samfundet sammen. Pligten var ikke spor abstrakt, den var konkret og lokal. Man var forpligtet der, hvor man var sat. Det er hele meningen bag H. C. Andersens sang *I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme, der har jeg rod, derfra min verden går*. Vores verden udgår stadigvæk herfra, og det synes jeg da, man skal føle sig forpligtet i forhold til”, siger Henrik Jensen, der opfordrer forældre til at begynde i det nære.

FREM MED FAMILIEALBUMMET

“Mit projekt er egentlig modsat Bertel Haarders Danmarks-kanon, hvor han opstillede bestemte værdier for det særligt danske. Jeg synes snarere, man skal begynde med at gå bagud i sin egen families historie: Finde familiealbummet frem og tale med sine børn om den familiemæssige baggrund, og det sted, man bor, fortælle Danmarkshistorie og synge sange fra Højskolesangbogen.”

“Jeg har to sønner, der i dag er 21 og 27 år. Vi har ikke sunget, men jeg har prøvet at gribe de øjeblikke, hvor de har udvist interesse for noget, der vedrørte deres egen historie. En gang kom en af dem med et gammelt kort over Emdrup, hvor han er født. Han havde fundet det på nettet, og det gav anledning til en god snak om det sted og hans tilknytning til det sted”, siger Henrik Jensen, der også opfordrer til en opprioritering af historiefaget i folkeskole, gymnasium og på de videregående uddannelser.

“Den britiske historiker A.J. Toynbee har sagt, at vor tids proletariat ikke er de fattige, men de historieløse. Jeg har haft med historiefaget at gøre i 42 år, og jeg kan konstatere, at historiebevidstheden ikke har det godt i Danmark. Niveauet på historiestudiet på universitetet er blevet mærkbart forringet. Måske har de historiestuderende arbejdet med den industrielle revolution, da de gik i gymnasiet, og ved derfor en masse om det emne, men de mangler overblik og dybde.”

“Hvis man skal udvikle en interesse for historie hos børn og unge, skal man fortælle historier og skærpe interessen for sammenhængene. Ellers udstyrer man dem ikke med nysgerrigheden efter at finde ud af, hvem vi er, og hvor vi kommer fra. Det

er afgørende, at historiebevidstheden øges. Hvis man ikke har den historiske ballast på plads, også som samfund, bliver man ude af stand til at forholde sig til verden i al dens kompleksitet”, siger han.

CIVILISATIONERNES FALD

Derfra vores verden går hedder Henrik Jensens bog. Hvor tror han, at verden vil gå hen i fremtiden?

“Jeg mener, at de europæiske lande lige nu er inde i det, vi kunne kalde en naturlig opbremsning i forhold til EU og andre overnationale institutioner. Vi skal huske på, at vi i den vestlige verden aldrig har haft demokrati og velfærd uden for en national ramme. Derfor er det ikke mærkeligt, at den enkelte borger føler en naturlig inklination til at trække sig tilbage til det nationale, når verden forandrer sig så hastigt, som det er tilfældet i disse år”.

“Hvis man anskuer det historisk, er civilisationer opstået og uddøet igen eller har forandret sig til noget andet. Vesten som verdensdominerende civilisation har været under afvikling gennem de seneste par generationer, og den afvikling vil fortsætte. Romerriget begyndte at forfalde allerede i det andet århundrede, men bestod alligevel til det 4. og 5. århundrede. Så vi har lidt tid endnu”, lyder det fra Henrik Jensen. ●

HENRIK JENSEN, født 1947, cand.phil. i historie og lektor emeritus på Roskilde Universitet ved Institut for Kultur og Identitet, debattør og forfatter til en række bøger

Hvornår elsker du Danmark mest?

“Når jeg ser ud over et dansk landskab, ikklædt de skiftende årstider. Lige for tiden mest når jeg kører i bil fra Høve mod Veddinge Bakker, hvor vi har sommerhus, og fra Esterhøj skuer ud over Sejerøbugten. Det er tidløst.”

Hvornår elsker du Danmark mindst?

“Når jeg i medierne læser generaliseringer og meningsmålinger om “danskerne”, der mener dit og dat. Der er som oftest tale om fiktion, som har meget lidt med virkeligheden at gøre. De danskere, jeg møder i det daglige, er langt mere nuancerede og sympatiske.”

TEMA:
FÆDRELANDSKÆRLIGHED

Foto: Colourbox

HAR MAN PLIGT TIL AT ELSKE

Fortalt til Anna-Lise Bjerager

Foto: Folketinget

JA
**Pia Kjærsgaard (DF),
 Formand for Folketinget.**

“Selvfølgelig skal man elske sit fædreland. Godt nok er pligt et ord, man ofte forbinder med noget negativt. Men efter mine begreber er det en kær pligt at elske sit fædreland. Akkurat som barnet elsker sin far og sin mor betingelsesløst.

Når vi overhovedet taler om fædrelandskærlighed i dag, tror jeg, det er udtryk for, at fædrelandet og alt, hvad det indebærer af fælles identitet, kultur og sammenhængskraft, er under pres. Der er mange, der desværre ikke vil det danske og sætter sig op imod fællesskabet på en meget ubehagelig måde med terror som den mest ekstreme udtryksform.

Indvandringen har gjort sit til, at vi på godt og ondt er blevet konfronteret med, hvem vi selv er som danskere. Mange

indvandrere har et oprigtigt ønske om at blive danskere, og det ser jeg ingen problemer i, hvis man ellers som indvandrer har en kærlighed til det danske samfund. Som indvandrer bliver man bare nødt til at vælge. Man kan ikke tjene to herrer. Derfor er jeg også imod dobbelt statsborgerskab. Danmark er en kristen nation, og mange indvandrere er muslimer, men det er ikke et problem, så længe religionen ikke står i vejen for de danske værdier.

Jeg synes, det er fint med forskellige tiltag, der styrker fædrelandskærligheden. Især synes jeg familierne bærer et ansvar for at lære børnene Danmarkshistorien, men også sange og salmer. Jeg kan næsten se mig selv som otteårig stå og synge med på *I Danmark er jeg født* på Øster Farimagsgades Skole. Jeg synes også, det er i orden, at statsminister Lars Løkke Rasmussen taler om den fælles kærlighed til Danmark, som han gjorde i sin grundlovstale sidste år. Det er han nærmest forpligtet til.

Danskhed er kåret til årets ord i 2016,

og det synes jeg er herligt. Jeg husker tydeligt, da Dansk Folkeparti blev stiftet i 1995. Mange grinte af os, fordi vi flagede med Dannebrog og talte om de danske værdier. For nylig var der debat om, hvorvidt Dannebrog måtte hænge bag formandsstolen til Folketingets åbning. Blandt andet var Enhedslistens medlem af præsidiet stærk modstander. Men i dag er der fuldstændig enighed om, at Dannebrog skal op i Folketingssalen, når bagvæggen er blevet renoveret. Jeg synes, det er udtryk for fædrelandskærlighed, at vi hejser Dannebrog, der er et symbol for hele Danmark.”

SIT FÆDRELAND?

Fortalt til Merlin Christophersen

Foto: Folketinget

NEJ

**Uffe Elbæk,
MF for Alternativet.**

“Jeg synes bestemt ikke, man har pligt til at elske sit fædreland. Jeg har faktisk svært ved at forstå, hvordan man kan stille krav om følelser, som man jo ikke altid selv er herre over. En følelse som kærlighed er heller ikke nogen konstant størrelse, men varierer over tid. Nogle gange er man mere forelsket end andre.

Hvis man overhovedet skal bruge et ord som fædrelandskærlighed, så mener jeg, fædrelandet skal gøre sig fortjent til borgernes kærlighed. Der er perioder og øjeblikke, hvor jeg er stolt af Danmark, men der er også perioder og øjeblikke, hvor jeg mener, vi kunne gøre det langt bedre.

Jeg mener ikke, man kan tale om en fælles fædrelandskærlighed blandt danskerne, som statsminister Lars Løkke

Rasmussen gjorde i sin grundlovstale i 2016. Hverken statsministeren eller nogen anden kan kræve af sine medborgere, at alle skal føle det samme på samme tid. Man kan stille krav om, at man skal overholde dansk lov, og at man skal opføre sig ordentligt, men ikke om følelser.

Personligt nærer jeg langt hen ad vejen stor kærlighed til Danmark. Jeg elsker sangen *I Danmark er jeg født*. Jeg rammes af national stolthed, når jeg står i Parken i København og ser landsholdet løbe ind, og vi synger nationalsangen. Jeg elsker mit sprog, og jeg elsker min historie. Alt det som jeg forbinder med at være vokset op i Danmark, det elsker jeg.

Det er vigtigt for mig at vide, hvor jeg kommer fra. For ellers ville jeg have svært ved at vide, hvor jeg er på vej hen. Men vi danskere kommer mange forskellige steder fra, både geografisk, socialt og kulturelt, og den danske historie er mangfoldig og så meget mere end kongerækken. Derfor er det mig inderligt imod, når man får trukket én bestemt fortælling ned

over hovedet. Jeg går ikke ind for, at man skal oplæres i Danmarkshistorien eller Højskolesangbogen. Efter min mening lever vi i et frit samfund, hvor vi kan have forskellige syn på tingene.

Når vi taler så meget om fædrelandskærlighed i dag, mener jeg, det er et udtryk for, at mange føler sig truet. Jeg er dybt bekymret for, at folk i hele Europa trækker sig tilbage til nationalstaten. Vi ser, at murene i Europa rejser sig igen. Det gør de både fysisk med grænsebomme og grænsekontrol, men også som mentale mure i vores hoveder. Vi må indse, at tidens udfordringer kun kan løses, når vi står sammen henover grænser.”

TEMA:
FÆDRELANDSKÆRLIGHED

KAN MAN SOM MINDRETAL ELSKE TO FÆDRELANDE?

Udo Jessen, 53 år, gift, tre børn, bosat i Treia (dansk: Treja) i Sydslesvig, formand for Dansk Skoleforening i Sydslesvig, tilhører det danske mindretal.

Hvordan vil du definere fædrelandskærlighed?

“Jeg vil hellere kalde det moderlandskærlighed, da det for mig er mere positivt ladet. For mig er fædrelandskærlighed den følelse, vi har opnået gennem indflydelse fra historien, familien og vores socialisering.”

Du har tysk statsborgerskab og er samtidig en del af det danske mindretal i Tyskland og taler både tysk og dansk. Hvor er dit fædreland?

“Jeg tror kun, det er mindretallet, der hele tiden skal forholde sig til deres identitet og fædreland. Jeg er en sydslesviger med tysk pas, der føler sig utrolig knyttet til Danmark. Min verden går fra Sydslesvig, og Sydslesvig er Danmarks entré.”

Kan man nære fædrelandskærlighed til to lande?

“Nej, det tror jeg ikke. Man kan sagtens føle sig godt tilpas flere steder, men jeg mener, at man skal være rodfæstet ét bestemt sted, i mit tilfælde i det danske mindretal i Sydslesvig omgivet af en flertalskultur. Men jeg er da samtidig påvirket af flere kulturer. Jeg kan for eksempel godt lide amerikansk jazz og blues og nyder det asiatiske køkken.”

-ssj

Stephan Kleinschmidt, 39 år, bosat i Sønderborg (tysk: Sonderburg), politiker, byrådsmedlem i Sønderborg for Slesvigsk Parti, tilhører det tyske mindretal.

Hvordan vil du definere fædrelandskærlighed?

“Fædrelandskærlighed beskriver nok den emotionelle binding, man har til en nation, dens geografi, sprog og fælles kultur. En sådan tilknytning føler jeg. Jeg anvender ikke selv begrebet “fædreland” og mener, det er vigtigt, at hele spørgsmålet om det nationale ikke kun overlades til populisterne på højrefløjen.”

Du har både dansk og tysk statsborgerskab og er samtidig en del af det tyske mindretal i Danmark og taler både dansk og tysk. Hvor er dit fædreland?

“Med et smil på læben vil jeg sige, at mit fædreland ligger i ingenmandslandet mellem Kruså og Flensborg. Jeg dyrker mest den regionale identitet, og jeg føler mig tættest forbundet med grænselandet, men jeg er også emotionelt knyttet til både Danmark og Tyskland.”

Kan man nære fædrelandskærlighed til to lande?

“Ja, jeg mener godt man kan føle sig tæt forbundet til flere lande og have flere nationale identitetslag. Personligt føler jeg mig både dansk og tysk, som sønderjyde og som del af det tyske mindretal. Nogle gange føler jeg en stærkere tilknytning til det ene sted end det andet. Det kommer lidt an på, hvor jeg er henne, hvem jeg er sammen med, og hvad jeg oplever. Det ser jeg ikke noget odiøst i.”

-mc

Foto: Pato Soto

Pia Christiansen, 22 år, bosat i Sønderborg, oprindelig fra Flensburg (dansk: Flensburg), studerende, næstformand i Grænseforeningen Ungdom, GFU, tilhører det danske mindretal.

Hvordan vil du definere fædrelandskærlighed?

“Jeg synes, fædrelandskærlighed er et lidt forældet begreb. Jeg kan godt nære kærlighed til lande og steder, men jeg kan ikke indskrænke den kærlighed til bare ét land.”

Du har tysk statsborgerskab og er samtidig en del af det danske mindretal i Tyskland og taler både dansk og tysk. Hvor er dit fædreland?

“Jeg har følelser for både Danmark og Tyskland, så mit fædreland ligger nok begge steder og også i den blanding mellem dansk og tysk, der kendetegner det danske mindretal i Sydslesvig.”

Kan man nære fædrelandskærlighed til to lande?

“Jeg mener bestemt, at man kan nære kærlighed til flere lande. At være patriotisk over for ét land passer for mig ikke ind i vores tid, hvor vi har EU, det grænseoverskridende samarbejde og mange mennesker, der ligesom mig har to eller flere kulturelle eller nationale baggrunde og blandede identiteter. For mig kan det være svært at vælge. Ved Danmark elsker jeg værdier som åbenhed og lighed, og ved Tyskland holder jeg meget af den etik, der præger samfundet.”

-mc

Lars Harms, 52 år, bosat i Husum (frisisk: Hüsem) i Sydslesvig, politiker, medlem af den slesvig-holstenske landdag i Kiel for mindretalspartiet SSW, tilhører det frisiske mindretal

Hvordan vil du definere fædrelandskærlighed?

“Mit fædreland er det sted, hvor jeg hører hjemme sammen med andre mennesker, der har samme kultur og sprog som mig. Det sted nærer man som menneske en naturlig kærlighed til.”

Du har tysk statsborgerskab og er samtidig en del af det frisiske mindretal i Tyskland og taler både frisk, tysk, plattysk og dansk. Hvor er dit fædreland?

“Mit fædreland er Nordfriesland (del af Tyskland, red.) og hele Friesland (nordhollandsk provins, red.). Vi nordfrisere har af historiske årsager tysk pas. Vi har som frisere ikke vores egen stat, men det kan jeg godt leve med.”

Kan man nære fædrelandskærlighed til to lande?

“Jeg mener ikke, at fædrelandskærlighed hænger sammen med statsborgerskab. Det er kulturen og sproget, der afgør hvilket sted, man elsker mest. Men selvfølgelig kan man som menneske have flere kulturer i sig. Jeg kan sagtens forstå, at en sydslesviger, der har tysk pas, også har kærlighed til Danmark, og jeg kan forstå, at en flygtning fra Iran efter en periode nærer følelser for både Iran og sit nye hjemland. Jeg har selv både frisk, tysk, plattysk og dansk kultur i mig og elsker alle mine kulturer. Men jeg har også et fast stæsted, og det er det frisiske.”

-alb

TEMA:
FÆDRELANDSKÆRLIGHED

SELVFØLGELIG ER DANMARK MIT FÆDRELAND

Selvom Abdel Aziz Mahmoud er født i De Forenede Arabiske Emirater og har sine rødder i både Libanon og Palæstina, er han dansk og ser Danmark som sit fædreland. Det forsøger den 33-årige journalist, tv-vært og debattør at skabe forståelse for, også blandt dem, der anfægter hans danskhed

Af Merlin Christophersen

Det er en typisk dansk vinterdag. Det er gråt og vådt udenfor, men inde i caféen på Vesterbro i København er der varmt med tændte stearinlys og lystig snak ved de små borde. Abdel Aziz Mahmoud bestiller varm kakao. Stemningen emmer af det, som de efterhånden mange internationale avisartikler og bøger beskriver som særligt for det danske fænomen hygge.

Men hvordan er det nu med danskheden, når man som Abdel Aziz Mahmoud er født i Abu Dhabi i De Forenede Arabiske Emirater som barn af statsløse palæstinensere fra Libanon og er kommet til Danmark som flygtning i en alder af to år? Kan man overhovedet betragte Danmark som sit fædreland, når ens familiære rødder er et helt andet sted? Abdel Aziz Mahmoud ser lidt opgivende ud, som en der har svaret på det samme spørgsmål mange gange før.

“Det giver slet ikke mening at spørge sådan en som mig, om jeg er dansk. Selvfølgelig er jeg det, og selvfølgelig er Danmark mit fædreland. Det er her, jeg er vokset op, og det er her, jeg har mit liv, min familie og mit hjerte. Jeg har været sammenlagt én måned på ferie i Libanon, og som spæd har jeg boet to år i Abu

Dhabi, som jeg ikke kan huske noget som helst fra”.

“Af og til bliver jeg dog mindet om, at jeg ikke automatisk er en del af fællesskabet. Det sker for eksempel, når jeg modtager kommentarer på de sociale medier fra vildt fremmede, der vil have mig ud af landet, eller der i den offentlige debat bliver fremført synspunkter, der definerer danskhed ud fra kriterier som hudfarve og religion. Alt det fylder dog ikke særlig meget i min hverdag og mine nære relationer”, siger Abdel Aziz Mahmoud, der er klar over, at både hans navn, hans udseende med mørkt hår og mørk hud, og hans religion – han definerer sig selv som troende muslim uden at gå særligt op i religiøse påbud – ikke er typisk danske kendetegn.

“Jeg tager det ikke så tungt, at jeg skiller mig ud i mængden. Demokrati bygger jo på retten til forskellighed, at man accepterer hinanden og kan finde kompromiser. Så jeg føler mig ikke mindre dansk, fordi jeg ikke ligner flertallet”, siger Abdel Aziz Mahmoud.

AT FØLE SAMHØRIGHED

Siden januar 2015, hvor en enkel statusopdatering på Facebook satte gang i Abdel

Aziz Mahmouds karriere som debattør, har han blandet sig i utallige debatter om danskhed. Han har optrådt på tv og i radioen, på de sociale medier og i avispalterne, og han har holdt foredrag og skrevet bogen *Hvor taler du flot dansk!*, der udkom i april 2016. Samme år udnævnte dagbladet *Politiken* ham som den 13. mest indflydelsesrige debattør i Danmark.

“I starten følte jeg mig nok lidt presset ud i den her debat. Gang på gang måtte jeg i medierne lægge øre til, at udlændinge, og især muslimer, skulle gøre dit eller ikke gøre dat. Til sidst fik det bægeret til at flyde over, så jeg begyndte at tage til genmæle og blande mig”.

“Jeg taler nok særligt på vegne af alle de nydanskere, der ligesom mig bare gerne vil have lov til at være helt almindeligt danske. Men jeg synes også, det helt grundlæggende er vigtigt, at vi som samfund taler nuanceret om fædreland og danskhed. Det er begreber, som man ikke bare skal tage for givne størrelser. For mig betyder fædreland, at man føler sig knyttet til et sted, og jeg tror, det er ret nødvendigt at føle en tilknytning til noget og at føle samhørighed med nogen. Det er den tilknytning, der gør en dansk”.

“Det er fra samhørigheden i fædreland- ▶

Foto: Polfoto

“Hvor taler du flot dansk!” Sådan roste daværende kulturminister Bertel Haarder Abdel Aziz Mahmoud efter en debat i radioen. “Jeg blev så paf, at jeg svarede “i lige måde”. Senere tog jeg Bertels udtalelse som titel til min bog”, siger Abdel Aziz Mahmoud.

► det, at vi får en stor del af vores værdier, og det skal vi tale åbent om. Derfor er jeg også stor tilhænger af tiltag som Bertel Haarders Danmarkskanon. Engang imellem skal vi tale sammen om, hvad det er,

har en relation til, gøre Danmark rangen stridig som hans fædreland. De Forenede Arabiske Emirater siger ham intet som helst. Han orkede ikke engang at besøge Abu Dhabi, da han var på ferie i Dubai, blot halvanden times kørsel fra sin fødeby. I Libanon har han familie, som han har besøgt og stadig besøger, men han nærer ingen kærlighed til det land, hvor hans forældre som statsløse palæstinensere boede som andenrangsborgere.

Kun Palæstina har en særlig plads i Abdel Aziz Mahmouds sind. Når han i sin bog omtaler sig selv som dansk-araber, er araberne helt uden tvivl en palæstinenser. Selv kalder han tilknytningen til Palæstina en forpligtigelse over for sin families skæbne og over for den kærlighed, hans forældre nærer til det sted.

“Det er klart, at mine forældre ikke altid har betragtet Danmark som deres fædreland. De kom med en kærlighed til Palæstina, som deres forældre oprindeligt flygtede fra (*efter staten Israels etablering i 1948 og de efterfølgende arabisk-israelske krige, red.*). Så jeg er blevet opdraget med en fortælling om dette her forjættede land. Men det er først sent i voksenlivet gået op for mig, hvad den fortælling egentlig indebærer af uretfærdighed”.

“Mine forældre har af mine bedsteforældre fået skøder på den jord, mine bedsteforældre ejede i Palæstina, og som de efter deres flugt ikke kunne bruge til noget som helst. I den situation blev fædreland pludselig noget meget konkret, der blev taget fra dem. Fordi mine forældre er tættere på historien om krigen dengang, betyder begrebet fædreland nok også mere for dem, end for dig og mig eller alle dem omkring os her”, siger Abdel Aziz Mahmoud og peger ud i cafeen.

ET ARRANGERET ÆGTESKAB

“Det tog tid for mine forældre at lægge drømmen om Palæstina bag sig og tage imod Danmark som det nye fædreland. De har virkelig ydet en stor indsats for, at jeg og mine søskende er danske i dag. Især da vi efter nogle år flyttede i et parcelhus i Middelfart, gjorde de meget for at falde til. De var meget nysgerrige, snakke med naboerne hen over ligusterhækken og tog flere og flere danske traditioner til sig. Vi har også altid set rigtig meget dansk fjernsyn, for vi skulle jo vide noget om det land, vi var kommet til”.

“Det er nok på den måde, flygtninge, inklusive mine forældre og til dels mig selv, får vores kærlighed til fædrelandet. Det er et arrangeret ægteskab, der udvikler sig til kærlighed. I hvert fald hvis kærligheden bliver gengældt, og det gjorde den i vores tilfælde”, siger Abdel Aziz Mahmoud. ●

Mine forældre har af mine bedsteforældre fået skøder på den jord, mine bedsteforældre ejede i Palæstina, og som de efter deres flugt ikke kunne bruge til noget som helst. I den situation blev fædreland pludselig noget meget konkret, der blev taget fra dem.

der gør os danske. Ikke fordi jeg synes, vi skal nå frem til et resultat, men processen er vigtig”, siger Abdel Aziz Mahmoud, der til Danmarkskanon foreslog public service, som han mener, netop underbygger samhørigheden i det danske demokrati.

TAB AF FÆDRELANDET

For Abdel Aziz Mahmoud kan ingen af de lande, han gennem sin opvækst og familie

KORT SAGT

AF DRONNINGEN OM DANMARK

“

Der er et DNA, der går langt tilbage. Landet har aldrig været affolket, så der kom helt nye folk ind. Derfor er der en sammenhæng mellem os og dem, som engang var her.

Om arven fra vikingerne

“

“Danmark er jo et dejligt land! Kan skyerne hænge tunge og våde over hustagene en vinterdag, så spredes de jo dog så hurtigt af blæsten til alle årets tider.”

Fra Dronningens nytårstale 1978

“

Man mærker tydeligere, at man er dansk, og at Danmark er ens land [...] Det har jeg inde under huden, bilder jeg mig ind. Jeg har det helt ind i knoglerne.

Om at rejse

“

Jeg tror, at alle der er vokset op i årene under og efter Anden Verdenskrig, fik fædrelands-kærlighed ind som en del af modermælken.

Om kærlighed til fædrelandet

SYDSLESVIG ER VIGTIG FOR HELE DANMARK

Så længe der er et dansk mindretal i Sydslesvig, er der brug for Grænseforeningen, siger Jens Andresen, der er Grænseforeningens nye formand

Af Anna-Lise Bjerager
Fotos: Niels Åge Skovbo

Jeg kommer for at hilse på Grænseforeningens nye formand”, lyder en mandsstemme ude fra entréen hjemme hos Karen og Jens Andresen i parcelhuset i Løgumkloster. Det er en almindelig onsdag formiddag, og manden er ikke inviteret. Men derfor kan man jo godt lige ringe på og sige *mojn*, når man alligevel er på de kanter.

Selv om 69-årige Jens Andresen ikke har samme kendthedsfaktor på landsplan som sin forgænger, Mette Bock (LA), der gik af som formand for Grænseforeningen i november 2016, da hun blev ny kirke- og kulturminister, er Jens Andresen kendt i grænselandet. Hernede er sønderjyderne stolte af, at det blev netop ham, en af deres egne, der blev formand for Grænseforeningen, der har sit sekretariat i København og har haft det i næsten 100 år. Men Jens Andresen lægger vægt på at understrege, at Grænseforeningen og Sydslesvig ikke kun er et anliggende for sønderjyder.

“Det danske mindretal i Sydslesvig er vigtig for hele Danmark. De ca. 50.000 dansksindede syd for grænsen er med til at bygge bro mellem dansk og tysk sprog og kultur. Mange unge sydslesvigere kommer til Danmark og tager en uddannelse og bliver her som en uvurderlig arbejdskraft, fordi de kender begge kulturer. En undersøgelse har netop vist, at sydslesvigerne bidrager med mere til den danske statskasse, end det driftstilskud på knap 500 millioner kroner, som den danske stat hvert år betaler til danske skoler og kulturinstitutioner i Sydslesvig. Men økonomi er én ting. Det væsentligste er de historiske bånd, der binder os sammen, og som vi aldrig må glemme”, siger Jens Andresen.

Kun ca. 40 kilometer fra parcelhuset i Løgumkloster – mod syd og på den anden side af grænsen – ligger hans fødeby ►

“De ca. 50.000 dansksindede syd for grænsen er med til at bygge bro mellem dansk og tysk sprog og kultur”, siger Jens Andresen, ny formand i Grænseforeningen.

- Agtrup, eller Achtrup på tysk, hvorfra Jens Andresens familie gennem generationer har udgjort en fast bastion i det danske mindretal, der opstod efter folkeafstemning og den efterfølgende grænsedragning i 1920.

Jens Andresens far, Hans Detlef Andresen, der døde i december sidste år, blev 99 år og cyklede til det sidste gennem Agtrup by to gange om dagen for at handle ved købmanden og lige se, om der skulle være nogen at få en snak med. Hans Detlef Andresen kunne huske mangt og meget fra tiden efter Genforeningen og har skrevet det ned i sine erindringer (kan læses i Grænseforeningens digitale leksikon under Jens Andresens navn, red.).

MØDET MELLEM MENNESKER

Jens Andresen, der er uddannet cand.agro., har virket som økonomikonsulent og har drevet en gård i Branderup uden for Løgumkloster indtil for nylig sammen med Karen.

Det er hans personlige og erfarede erindring om, hvordan man i grænseregionen er gået fra fjendskab til venskab, når det gælder det dansk-tyske forhold, kombineret med et ønske om at bringe historien videre, der har gjort, at han har sagt ja til at blive formand for Grænseforeningen.

Han ser sit engagement i Grænseforeningen, som han har været næstformand for siden 2005, i direkte forlængelse af sin politiske karriere: Jens Andresen har siddet i Sønderjyllands Amtsråd siden 1994 og blev sidenhen valgt i Region Syddanmark og var samtidig kommunalbestyrelsesmedlem i Tønder Kommune. Gennem en årrække var han også formand for Region Sønderjylland-Schleswig.

“Jeg har gennem de mange år med grænseoverskridende samarbejde erfaret, at der er en stor interesse syd for grænsen for dansk og nordisk kultur. Jeg vil arbejde for, at vi kommer endnu videre med grænseoverskridende aktiviteter af enhver art. Det

er i mødet mellem mennesker, at der opstår noget godt. Derfor er det også så positivt, at Grænseforeningen i et samarbejde med de sydslesvigske foreninger har så mange gode initiativer i gang. Det gælder alt lige fra ferieborn og elevudveksling til Grænseforeningens korps af elevambassadører og kulturmødeambassadører, der kommer rundt i hele Danmark og fortæller om identitet og grænser med udgangspunkt i erfaringerne fra grænselandet. Det er alt sammen med til at fremme det møde

mellem mennesker, der er så vigtigt. Også Grænseforeningens lokalforeninger gør et stort og væsentligt arbejde, når de arrangerer ture til Sydslesvig og inviterer venner fra Sydslesvig til Danmark.”

Også forholdet til Tyskland, ligger Jens Andresen på sinde.

“Tyskland er Danmarks store nabo mod syd, og det er vigtigt at have det godt med sine naboer. Det drejer sig om, at vi lærer hinanden at kende. Når vi kender hinanden, går brodden af næsten al slags fjendskab”, siger Jens Andresen.

DET BEGYNDTE I AGTRUP

Når man læser Hans Detlef Andresens erindringer *Dansk bonde i tysk hjemstavn* kunne man ellers godt have troet, at Jens Andresen og hans familie havde opbygget et solidt had til alt, hvad der var tysk. Men

Hans Detlef Andresens kamp for at få lov at beholde den fædrene gård i 1930'erne, da arvelovgivningen efter Hitlers magtovertagelse blev ændret, beskrives lavmælt og nøgternt. Ændringen skete som et resultat af den nationalsocialistiske Blut und Boden-grundtanke om, at al tysk jord skulle tilhøre det tyske folk. Også Hans Detlef Andresens i alt syv år i tysk krigstjeneste og efterfølgende fransk krigsfangenskab omtales kun kort.

Jens Andresen tror, at hans bedstefar, far og han selv har delt den samme indstilling.

“Man skal passe vældig meget på med at fare hårdt frem, og

Jeg har fået fortalt, at op til folkeafstemningen i 1920 var døre og porte på vores hvidkalkede gård derhjemme malet røde. Efter folkeafstemningen blev de malet gule. Min bedstefar ville ikke provokere.

man skal især være forsigtig med at udlægge de historiske begivenheder i dag. Det var den tid, og det prøvede den tids mennesker at løse så godt de kunne ud fra de betingelser, der var dem givet. Det bliver vi også nødt til i dag”, siger Jens Andresen.

I hans fars erindringer beskrives det, hvordan familien Andresen, der kunne være en hvilken som helst sydslesvigsk familie, har boet på gården i Kalleshave ved Agtrup gennem flere generationer.

Jens Andresens bedstefar, Jens Andresen, var født i 1892, 28 år efter 1864, da hertugdømmet Slesvig overgik fra at være en del af den danske helstat til at være under preussisk styre. Bedstefaderen var matros på krigsskibet “Preussen” under Første Verdenskrig og blev i 1916 gift med Frieda, der var fra et tysk hjem. Hendes hjemmesprog var plattysk.

“Mine bedsteforældres hjem var en blanding af dansk og tysk. Det er ikke noget nyt i Sydslesvig. Sådan har det altid været. Mine bedsteforældre besluttede dog fra midten af 1930’erne, at fra det tidspunkt var de danske og kun danske. Fra den dag blev der talt sønderjysk i hjemmet og kun sønderjysk”, fortæller Jens Andresen.

Hans bedstefar var en del af de 25 procent, der stemte dansk ved folkeafstemningen i 1920. Men Agtrup og Sydslesvig forblev tysk, og Jens Andresens familie blev gradvist en del af opbygningen af det danske mindretal i Agtrup. Også det foregik i god ro og orden.

“Jeg har fået fortalt, at op til folkeafstemningen i 1920 var døre og porte på vores hvidkalkede gård derhjemme malet røde. Efter folkeafstemningen blev de malet gule. Min bedstefar ville ikke provokere. Man skulle leve i fordragelighed med de mennesker, man levede iblandt. Det princip synes jeg godt om. Man kommer længst ved at bøje sig ind mod hinanden”, siger Jens Andresen.

FRONTERNE VAR TRUKKET OP

Da Anden Verdenskrig kom, måtte Jens Andresens far, Hans Detlef, og hans tre brødre, Karl, Peter og Sigfred, alle kæmpe på tysk side på Østfronten. Peter blev hårdt såret, Karl nægtede at aflægge faneed, blev tortureret og endte i en straffebataljon. Da han kom hjem, blev han ramt af en efterkrigspsykose. Han blev senere forstander for Jaruplund Højskole, hvor han underviste i billedkunst og blev selv udøvende kunstner. Karen og Jens Andresen har i dag hans malerier hængende rundt omkring i stuen. Hans Detlef Andresen vendte først hjem fra fransk fangenskab i 1946.

TV-journalisten Søren Ryge Petersen, hvis far, Gunnar Ryge Petersen, kom til Agtrup som lærer i 1946, kendte familien Andresen meget godt. Søren Ryge Petersen har skrevet om de fire brødre i Kalleshave under overskriften *Krigsbrødrene* i bogen *Bette Anna og andre historier* fra 1987.

“Grænseforeningens motto: For en åben danskhed er mere en sindets indstilling, som jeg synes, alle danskere bør bakke op om. Nemlig at vi som danskere er åbne og imødekommende over for dem, der vil det danske fællesskab”, siger Jens Andresen.

Jens Andresen kan ikke huske, at hans far eller andre familiemedlemmer talte meget om begivenhederne under Anden Verdenskrig, da han var barn. Det begyndte de først så småt med senere.

“Da jeg voksede op i 1950erne, var der mange, der stadig levede, som havde gjort sig gældende i det nazistiske parti på lokalt plan i Agtrup. Jeg kan huske, at især min bedstefar sagde til mig, at de havde opført sig på en måde, som man ikke burde, og at jeg ikke skulle lytte til, hvad de sagde. Der blev aldrig sagt, at ►

- de var dårlige mennesker. Jeg fik bare at vide, at de havde opført sig forkert”, husker Jens Andresen. Han husker andre episoder fra sin opvækst, hvor han blev gjort mærkbart opmærksom på, at han som dansksindet måtte indordne sig.

I Agtrup talte alle, der havde været bosiddende i landsbyen før Anden Verdenskrig, sønderjysk. Men efter krigen blev indbyggertallet fordoblet, fordi der kom mange flygtninge østfra. Det betød, at sønderjysk blev trængt til fordel for tysk.

“Jeg husker, at jeg af og til blev sendt af sted i byen med et brev fra min bedstefar. Hvis jeg talte dansk, det vil sige sønderjysk, når jeg afleverede brevet, kunne jeg næsten være sikker på, at jeg fik svar på tysk. Jeg har også leget med børn, der kom fra tyske hjem, men hvor legen foregik på dansk, fordi de fleste talte begge sprog. Når vi så sad ved kaffebordet bagefter, gjorde de voksne en dyd ud af at tale tysk til mig. Sådan var situationen dengang i 1950erne. Fronterne var trukket meget skarpere op, og fra både tysk og dansk side var man optaget af at hævde sin egen kultur. Man skal passe på med at udlægge den slags i dag”, siger Jens Andresen.

EN FÆLLES PLATFORM

Jens Andresen er af den opfattelse, at mennesker til alle tider er de samme. Mennesker var ikke onde engang og gode i dag. Mennesker har også til alle tider været udfordret af at ville definere sig i modsætning til andre. Det har været gældende i det dansk-tyske forhold, og det gælder i forholdet mellem etniske danskere og indvandrere og flygtninge i dag. Det er derfor mødet mellem mennesker bliver så afgørende, mener Jens Andresen, så vi ikke isolerer os i “dem” og “os”, men hele tiden prøver at finde en fælles platform.

I en tid med grænsekontrol og mange flygtninge i Europa, finder Jens Andresen det vigtigt at understrege, at Grænseforeningens motto “For en åben danskhed” ikke er en åben invitation til alle mennesker om at komme til Danmark.

“Grænseforeningens motto: “For en åben danskhed” er mere en sindets indstilling, som jeg synes, alle danskere bør bakke op om. Nemlig at vi som danskere er åbne og imødekommende over for dem, der vil det danske fællesskab. Danmark er et lille land, så vi er helt afhængige af mennesker og impulser udefra. Vi må aldrig lukke os om os selv. Men samtidig er vi i kraft af vores lidenhed også mere sårbare, for eksempel når det gælder vores sprog og kultur”, siger Jens Andresen, der mener, at alle mindretal i Europa har meget at lære af den dansk-tyske mindretalsordning, der blev en realitet med København-Bonn

Erklæringerne i 1955. Det gode eksempel fra grænselandet, hvor man i dag lever i fredelig sameksistens, kan også bruges i integrationen af flygtninge og indvandrere, mener Jens Andresen, der dog samtidig advarer imod at sidestille de to grupper.

“Det danske og det tyske mindretal har altid boet, hvor de gør. Vore nye medborgere, der kommer hertil som flygtninge og indvandrere, kommer fra andre egne af verden og har en anden kultur og religion. Men det overordnede princip er det samme: Hvis mennesker vil, kan de lære at leve i fred og fordragelighed med hinanden. Det er viljen, det kommer an på. Og jeg tror på, at der er noget godt i alle mennesker, så projektet skal nok lykkes”, siger Jens Andresen, der også ser lyst på fremtiden, når det gælder Grænseforeningen.

“Vi skal fejre Genforeningen i 2020 om få år, og samtidig fylder Grænseforeningen 100 år. I Grænseforeningen har vi oplevet det positive, at en gruppe unge i 2016 tog initiativ til at danne Grænseforeningen Ungdom (GFU). Der er allerede 300 medlemmer, og flere kommer til. De unge vil helt sikkert gøre tingene på deres egen måde, og det er, som det skal være. Hovedsagen er, at vi står sammen om at skabe en folkelig forståelse for, at der skal værnes om det danske mindretal i Sydslesvig, og at det danske mindretal véd, at de har venner i Danmark. Det har de brug for, hvis det danske i Sydslesvig skal bevares”, siger han. ●

JENS ANDRESEN, født 1947, uddannet cand.agro, økonomikonsulent og gårdejer i Branderup i en årrække, aktiv i politik for partiet Venstre: Amdsrådsmedlem i Sønderjyllands Amt indtil 2006, regionsrådsmedlem i Region Syddanmark indtil 2009, kommunalbestyrelsesmedlem i Tønder Kommune indtil 2009, formand for Region Sønderjylland-Schleswig indtil 2010. Er i dag formand for Kulturelt Forum i Tønder Kommune, formand for Museet Holmen i Løgumkloster, formand for Højskolen Østersøen, formand for Tønder Amts Grænseforening, formand for Grænseforeningen. Gift med Karen, der har arbejdet som sundhedsplejerske. Parret har to voksne børn.

HISTORIEQUIZ

1.

Fodboldklubben SønderjyskE har hjemmebane i Haderslev. Hvad hedder klubbens stadion?

2.

Det slesvig-holstenske flag blev første gang vist offentligt i 1843. Hvilke farver har det slesvig-holstenske flag?

3.

På Ejdersted findes en speciel gårdstype med en mægtig tagkonstruktion, hvorunder høet kan bjerges og dér holde sig tørt trods elementernes rasen. Denne funktion har også givet gårdtypen sit plattyske navn. Hvad kaldes gårdtypen?

Foto: www.sportenshalloffame.dk

4.

Speedwaykøreren Ole Olsen fra Haderslev vandt tre individuelle VM-titler i speedway og én i 1.000-meter sandbane. Hvilket år vandt han sit første individuelle VM?

5.

Christian den 1. måtte i 1460 underskrive en håndfæstning, der regulerede hans forhold til adel og gejstlighed i Slesvig og Holsten. I hvilken by blev denne håndfæstning underskrevet?

6.

De to hertugdømmer Slesvig og Holstens tætte indbyrdes forbindelse blev fra 1840'erne af den slesvig-holstenske bevægelse illustreret med to tætstående træstammer med fælles krone. Hvilke træer?

Foto: denstorekrig1914-1918.dk

7.

Grænsegendarmerikorpset bevogtede Danmarks grænse indtil 1952. De færdedes til fods ad Gendarmstien. Hvilken farve havde grænsegendarmernes uniformer?

8.

Under kampene på Dybbøl i marts og april 1864 gjorde én af de i alt ti danske skanser sig særligt bemærket, fordi den som den eneste var bestykket med kanoner, der var langtrækkende nok til at svare igen på preussernes bombardement – og ramme. Skansens artilleriløjtnanter Ancher og Castenschiold blev folkehelte. Hvilket nummer havde skansen?

9.

Mange danske håndboldentusiaster følger håndboldklubben Flensburg-Handewitt i toppen af den tyske håndboldliga, både fordi den traditionelt har mange danske spillere, og fordi den ligger lige ved grænsen. Flensburg hedder jo Flensborg på dansk. Men hvad er landsbyen Handewitts danske navn?

10.

Hilsenen "moin" kendes over store dele af det plattysktalende område. I forrige århundrede trængte hilsenen også ind i sønderjysk som "mojn". Den blev dog længe af nationalt bevidst dansksindede set på med uvilje som en "tysk" hilsen, indtil en reklamekampagne i 1970'erne for en sønderjysk by gjorde den populær. Hvilken by?

Foto: Wikipedia

POINT

10 point: Du er virkelig skrap. Har du kigget?

6-9 point: Udmærket.

3-5 point: Du kom gennem quizen med æren i behold.

0-2 point: Der er plads til forbedring.

René Rasmussen er quizmaster. Han er historiker og museumsinspektør ved Sønderborg Slot.

Foto: Helge Krempin

TYSK MINDRETALSKOMMITTERET:

“ JEG ER GLAD FOR, AT MINDRETALLENE ER INDDRAGET

Hartmut Koschyk, der er den tyske regerings kommitterede for nationale mindretal, har besøgt København. Han talte for et tættere dansk-tysk samarbejde, både når det gælder regeringens Tysklandsstrategi, mindretallene og markeringen af 100-året for grænsedragningen i 2020. Og så tog han initiativ til at invitere kulturminister Mette Bock (LA) til Berlin

Af Anna-Lise Bjerager

Der var ikke kun tale om en høflighedsvisit, da Hartmut Koschyk (CSU), der er den tyske regerings mindretalsansvarlige, aflagde besøg i København kort før nytår. Hartmut Koschyk fik i løbet af det to dage lange besøg, taget initiativ til, at kulturminister Mette Bock (LA), bliver inviteret til Berlin for at mødes med bl.a. den politisk udnævnte departementschef for kultur og medier, Monika Grütters (CDU), og afgivet løfte om, at han vil gøre en indsats for, at den tyske regering engagerer sig i markeringen af 100-året for grænsedragningen i 2020.

Hartmut Koschyks besøg var arrangeret af Sydslesvigsk Forening (SSF), og Hartmut Koschyk havde blandt andet møder med Folketingets formand Pia Kjaersgaard

(DF), departementschef Christian Kettel Thomsen, Statsministeriet, direktør Reiner Perau, Dansk-Tysk Handelskammer, og medlemmer af Folketinget. Han mødtes også med Jens Andresen og Knud-Erik Therkelsen, henholdsvis formand og generalsekretær i Grænseforeningen, hvor interviewet fandt sted.

Hartmut Koschyk, De har haft møder med danske politikere og embedsmænd for blandt andet at tale om den danske regerings Tysklandsstrategi og det danske mindretals situation i Sydslesvig og det tyske mindretals situation i Sønderjylland. Hvilket indtryk har De af Danmarks bestræbelser på at knytte bånd til Tyskland?

Jeg er under mit besøg blevet meget imponeret over, hvor meget man fra dansk side satser på at udvikle de dansk-tyske forhold via den danske regerings Tysklandsstrategi, herunder dynamiske handelsforbindelser. Jeg er også glad for, at mindretallene er inddraget, og at man fra dansk side har fokus på det tyske sprog. Når det gælder handel, er det også i tysk interesse, at Danmark ikke kun handler med Nordtyskland, men at man også får øjnene op for Bayern og Baden-Württemberg. Jeg ser frem til, at også det sydlige Tyskland, som jeg jo selv stammer fra, intensiverer samarbejdet med Danmark.

Hvordan ser De mindretallenes rolle i forbindelse med den danske regerings Tysklandsstrategi?

Normalt siger vi, at mindretallene bygger bro mellem Danmark og Tyskland. Men da jeg mødtes med departementschef i Statsministeriet, Christian Kettel Thomsen, sagde han, at mindretallene udgør en krumtap i forholdet mellem Danmark og Tyskland. Det udtryk kan jeg godt lide, for det formidler, at mindretallene også bidrager med en dynamik.

“Mindretallene spiller en rolle i stort set enhver slags udveksling mellem vore to lande, også når det gælder kulturen”, siger Hartmut Koschyk, der er Den tyske Forbundsregerings kommitterede for nationale mindretal.

Når det gælder bilaterale forbindelser, er der ikke noget værre, end hvis man læner sig afslappet tilbage og tænker, at tingene udvikler sig af sig selv. Mindretallene minder os hele tiden om, at det dansk-tyske forhold er et forhold mellem levende mennesker.

Mindretallene spiller en rolle i stort set enhver slags udveksling mellem vore to lande, også når det gælder kulturen. Derfor er jeg også glad for at have haft lejlighed til at foreslå, at kulturminister Mette Bock, der jo er tidligere formand for Grænseforeningen, kommer til Berlin, så vi kan tale om ikke alene mindretals-spørgsmål, men også kultur i bred forstand. Jeg håber, at Mette Bock kan mødes med Monika Grütters, fordi hun som ansvarlig for kultur og medier har en vigtig understøttende funktion for de autoktone mindretal (de oprindeligt hjemmehørende mindretal, red.) i Tyskland.

Hvordan er Deres vurdering af situationen for det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland?

Det forekommer mig, at begge mindretal er vældig godt organiseret, og at både det ►

► danske og det tyske mindretal opfylder alle de krav, man med nogen ret kan stille til et nationalt mindretal i en globaliseret verden, når det gælder fastholdelse af egen identitet, sprog, kultur og religion. Ikke alene arbejder de to mindretal godt sammen, de bidrager også til det grænseoverskridende samarbejde generelt og til samarbejdet i Europa. Hvis ikke det havde været for de to mindretals aktive indsats, havde vi ikke haft mindretalsorganisationen FUEN i dag. FUEN nyder stor respekt hos EU-Kommissionen og Europarådet. Også Det Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål, ECMI, der har sit kontor i Flensborg, har spillet en stor rolle.

I 2020 skal det markeres, at det er 100 år siden, at grænsen mellem Danmark og Tyskland blev fastlagt efter folkeafstemning. I Danmark taler man om begivenheden dengang som "Genforeningen". I Tyskland taler man om "Slesvigs deling". Hvordan skal man efter Deres mening håndtere denne forskel, der afspejler et gammelt modsætningsforhold?

Jeg tror, det er vigtigt, at vi ikke prøver at udjævne denne grundlæggende forskel. Det drejer sig jo om historiske erfaringer, der er forskellige i vore to lande. Hvis man lever uden historisk erindring, bliver man ude af stand til at træffe de rigtige beslutninger fremadrettet. Men selv om vi vurderer afstemningen dengang forskelligt, så har vi i dag en fælles opfattelse: Selv om grænsen eksisterer, så adskiller den os ikke. På begge sider af grænsen er der i dag en bevidsthed om, at vi er forskellige, men at dette er en berigelse.

Der lever i dag ca. 1 million mennesker, der alle tilhører et tysk mindretal, i Øst- og Sydeuropa og i det tidligere Sovjetunionen. Mange af dem er børn af tyske udvandrere. Andre, for eksempel i Polen, er blevet i deres hjemegn efter Anden Verdenskrigs ophør. Hvordan er forholdene for disse mennesker?

Det er meget forskelligt. Nogle af dem har det udmærket, og andre har det svært. I Polen har man slet ikke villet anerkende, at der eksisterer et tysk mindretal. I Rumænien derimod er der sket en positiv udvikling gennem de seneste 25 år. Der er dog ingen tyske mindretal, der er fundamentalt truet på deres eksistens.

I Bautzen, Oberlausitz i Sachsen, lever sorberne, der udgør et af de nationale mindretal i Tyskland. Sorberne, men også flygtninge, har i den senere tid været udsat for overfald af højreekstremister og på Facebook er der oprettet grupper imod "den slaviske urbefolkning i Lausitz".

Hvad kan politikerne gøre for at standse denne negative udvikling?

Vi må bruge alle retsstatens midler til at bekæmpe den slags forfærdelige tendenser. Lige meget om det går ud over nationale mindretal eller flygtninge, må vores reaktion være den samme: At gå imod alle opfordringer til had og vold mod mennesker, der har en anden kultur, sprog, hudfarve, eller religion. Jeg tror også, vi har brug for mere oplysning og politisk dannelse, når det gælder mennesker, der kommer fra en anden kultur."

"Jeg har for nylig haft et møde med det tyske mindretalsråd, der repræsenterer de fire nationale mindretal i Tyskland, det danske mindretal, friserne, de tyske roma og sinti og sorberne. Jeg har også talt med Thomas Krüger, der er præsident for Bundeszentrale für politische Bildung i Bonn (Forbundscentralen for politisk dannelse). Vi er alle optaget af, hvordan man kan modvirke denne negative udvikling i det tyske samfund. Jeg forventer flere initiativer i den forbindelse, også i de tyske skoler.

Hvordan ser De fremtiden for Europas nationale mindretal?

Jeg tror, at vi i Europa må arbejde yderligere på at sikre et ordentligt retsgrundlag for beskyttelse af mindretallene på europæisk niveau. Der er brug for, at EU

engagerer sig mere i mindretalsbeskyttelse, så det ikke kun er et anliggende for Europarådet.

Når vi taler mindretalsbeskyttelse, mener jeg, man skal være forsigtig med at blande det sammen med beskyttelse af flygtninge og indvandrere, der kommer til Tyskland udefra med en anden etnisk og religiøs baggrund. Man kan givetvis bruge erfaringerne fra mindretallene i integration af indvandrere, men man må fastholde, at der er tale om to meget forskellige grupper af mennesker. Det er vi i Tyskland meget opmærksomme på at forsikre de nationale mindretal i Tyskland om, og jeg har også indtryk af, at det er den tilgang, man har i den danske regering.

De blev valgt ind i Den tyske Forbunds- dag, da de var 31 år gammel og har været den tyske regerings kommitterede for nationale mindretal siden 2014. De stiller ikke op til efterårets forbundsdagsvalg. Hvad skal De lave fremadrettet, og skal det have noget med mindretal at gøre?

Jeg skal tage mig af min familie. Men jeg mener da også, at jeg uden et politisk mandat kan beskæftige mig med mindretal, identitet, kultur og sprog. De emner vil også optage mig i fremtiden. Min familie stammer fra Schlesien, og jeg har stadig familiemedlemmer, der tilhører det tyske mindretal der. Derfor ved jeg også af personlig erfaring, hvor afhængig man er af, at flertallet respekterer mindretallets sprog, kultur og religion. ●

HARTMUT KOSCHYK, født 1959, Den tyske Forbundsregerings kommitterede for nationale mindretal, medlem af Forbundsdagen for CSU, tidligere viceminister.

NYT FRA GRÆNSELANDET

Foto: Jan Grarup

Unge hænger ud i Kruså og viser bilerne frem.

FOTOUDSTILLING GRÆNSELAND PÅ SØNDERBORG SLOT

Fotografen Jan Grarup, der især er kendt for sine fotografier fra krigszoner rundt omkring i verden, tog i efteråret på road trip i Sønderjylland og fotograferede mennesker og steder. *Grænseland* hedder fotoudstillingen, der vises på Sønderborg Slot fra 17. januar til 1. april.

“Københavnernes synes, der er langt fra Østerbro til Sønderjylland, men i Tønder synes de, der er langt til Sønderborg. Området har en geografisk opdeling mellem land og by, og det er da morsomt. Alle steder blev jeg modtaget med en stor varme, og det kan resten af landet lære af”, siger Jan Grarup.

Fotoserien er oprindeligt lavet til et nyt rejsemagasin *Rejser i Danmark*, som tv-værten Clement Kjersgaard står bag. Magasinet kom på gaden 1. december og indeholder 17 af Grarups fotografier fra Sønderjylland. Udstillingen på Sønderborg Slot omfatter 30 fotografier.

SYDSLESVIGERE ER PROFESSIONELLE

En række danske virksomhedsledere deltager anonymt i en ny undersøgelse “Sydslesvigs bidrag til Danmark”, som Sydslesvigsk Forening står bag. Virksomhedslederne, der alle har at gøre med det tyske marked, bliver spurgt, hvordan de oplever dette at have en person fra det danske mindretal ansat. En af virksomhedslederne siger:

“I forhold til en “almindelig dansker”, så har sydslesvigeren jo et helt ubesværet, direkte og følt tysk. En dybere forståelse og med en højere naturlighed i hverdagspraksis. Det kan man ikke opnå gennem sproglige studier eller de fineste skoler. Og det giver en helt anden professionel fremtræden”.

Læs SSFs undersøgelse på www.moos-bjerre.dk

Afstemningsdagen højtideligholdes

Den 10. februar, der er datoen for folkeafstemningen i det daværende Slesvig i 1920, bliver højtideligholdt ved en række arrangementer rundt omkring i landet, især i grænselandet. Blandt andet vil der være en festligholdelse af dagen i Christiansfeld, hvor seminarielektor Jørn Buch, Haderslev, holder tale. Bag arrangementet står Grænseforeningen for Kolding og omegn, Foreningen Norden og Udvalget til afholdelse af nationale mindesamvær.

“Mor, stem dansk. Tænk på mig” står der på afstemningsplakaten, der er lavet af Thor Bøgelund, der stod bag de fleste afstemningsplakater. Plakaten blev fremstillet med både dansk og tysk tekst i 7.500 eksemplarer.

Danske familier har mulighed for at deltage i Familie-sprog-festival den 28.-30. april 2017 på Christianslyst for 1.000 kr.

FAMILIEFESTIVAL FOR SYDSLESVIGERE OG DANSKERE

Sydslesvigsk Forening og Grænseforeningen inviterer danske og sydslesvigske familier til et weekendophold med aktiviteter for børn og voksne

Af Merlin Christophersen

Sydslesvigsk Forening (SSF) har i tre år haft succes med at invitere unge familier fra det danske mindretal på sprogkurser, hvor forældrene sammen med deres børn bruger en weekend på at fordybe sig i det danske sprogs nuancer i forskellige aktiviteter og samtidig få nye venner.

Nu skal konceptet udvides med den dansk-sydslesvigske "Familie-sprog-festival", som SSF og Grænseforeningen sammen arrangerer fra fredag den 28. til søndag den 30. april 2017 på kursusstedet Christianslyst på halvøen Angel i Sydslesvig. Det fortæller Marike Hoop fra SSF i Flensborg amt, der er en af arrangørerne.

"Vi glæder os til at invitere danske familier med i år. Tidligere har 25 unge sydslesvigske familier deltaget i en weekend med fokus på sprog og samvær for både børn og voksne, og vi får rigtig mange positive tilbagemeldinger fra familierne. Det er spændende, at vi i år udvider konceptet, så også danske familier får mulighed for at deltage. Vi håber, at rigtig mange danske familier har lyst til at være med. Også fordi vi kan tilbyde et ophold til en familie med helt op til fire børn for kun 1000 kroner", siger Marike Hoop.

STYRKEDE SPROGKUNDSKABER

Aktiviteterne, der både henvender sig til børn og voksne, spænder bredt fra orienteringsløb og udelege over drama og billedværksteder til wellness og håndarbejde. Derudover vil der være

sprogværksted og dansk-tysk tandemundervisning, hvor man lærer af og med hinanden.

"Selvfølgelig skal de danske familier også få noget ud af det rent sprogligt, og derfor satser vi på både dansk og tysk. Så de danske familier kan blive bedre til tysk, både gennem sjov og inddragende undervisning og ved at bruge sproget i samvær og aktiviteterne", siger Marike Hoop, der fortæller at koret "Vocalis" vil holde til på Christianslyst og bl.a. stå for morgensang under Familie-sprog-festivalen. ●

Tid, sted og pris

28.-30. april 2017 på Christianslyst, Christianslyst 1, Nottfeld, D-24392 Süderbrarup.

Pris, inkl. kost, logi og aktiviteter: 1000 kr. pr. familie med op til fire børn.

Tilmelding og program

Tilmelding senest 1. marts 2017 til Marike Hoop: marike@syfo.de eller tlf. +49 461 144 08 156 eller Kirsten Rykind-Eriksen: rykind@bbsyd.dk eller tlf. +45 4026 5489.

ANMELDELSER

KUNSTNERGREVE MELLEM DANSK OG TYSK

Frederik Ahlefeldt-Laurvig er hovedsageligt kendt som soldat og greve. Men han viede sit liv og sin formue til udvikling af teaterkulturen i grænselandet

Af Rasmus Vangshardt

Da den teaterbesatte aristokrat Frederik Ahlefeldt-Laurvig (1760-1832) slog sig ned på Tranekær Slot på Langeland omkring 1791, begyndte han straks at indrette et teater og et musikkapel. Han havde længe været leder af hofteatret ved Gottorp Slot i Slesvig og kunne derfor tage en stor del af ensemblet med derfra. Således flyttede en stribe musikere med ham fra Slesvig til Langeland, og alle de ugifte af musikerne fik lov til at bo på Tranekær Slot.

Men det var ikke nok for den altid driftige Ahlefeldt-Laurvig, så han gik i gang med at lokke andre musikere til Langeland. Det gjaldt eksempelvis klarinettisten Johann Gottlob Jähningen. Ahlefeldt-Laurvig overtalte ham til at flytte fra kongens København til Laurvigs Langeland. Det var forbundet med en vis risiko, da kongen – Frederik d. 6. – var kendt som et hidsigt gemyt.

Jähningen fik audiens hos kongen for at meddele ham sin beslutning og kom ind i gemakket, hvor kongen som altid stod i bagerste hjørne. Da klarinettisten havde fortalt, at han ønskede opsigelse for at drage til Langeland, skal Frederik d. 6. med små, hurtige skridt være gået helt over til Jähningen, plantet sin sabel mellem benene, set ham lige ind i øjnene og råbt: "Han skulle dog betænke, at han forlader en konge for at gå til en greve!" Jähningen fik dog lov til at drage af sted til denne greve: Frederik Ahlefeldt-Laurvig.

DANSK-TYSK KULTURSAMMENSTØD

Historiker Mikael Kristian Hansen skriver om episoden i sin nye bog *Frederik Ahlefeldt-Laurvig. Teatrets aristokrat i det dansk-tyske grænseland*, der handler om en af oplysningstidens mindre kendte,

men meget farverige skikkelser inden for det dansk-tyske grænselands teaterhistorie og dertil en særdeles europæisk indstillet person.

Ahlefeldt var tilsyneladende en ganske udmærket soldat, men temmelig uvidende om økonomi, forvaltning af godser m.m. Så meget desto bedre brugte han det meste af sin tid og sine penge på at skabe teater på en meget visionær måde.

Ahlefeldt-Laurvig blev som blot 32-årig leder af hofteatret på Gottorp Slot i Slesvig By og gjorde det på ingen tid til et af de vigtigste teatre i Nordeuropa. Kvaliteten var så høj, at han ikke engang brugte tid på at sammenligne sig med teatret i København, men konstant kiggede mod Europa. Det betød også, at det lille teater i mange af tidens dagblade nævnes på linje med teatrene i Wien, Hamburg, Weimar og Berlin.

Ahlefeldt-Laurvig var eksempelvis en af de første danskere, der fik øjnene op for på den tid ukendte navne som Mozart og Schiller. Han sørgede for, at Schillers sørgespil *Don Karlos* jævnligt blev spillet allerede omkring år 1793 – til sammenligning fik det provinsielle København først øjnene op for mesteren Schiller og *Don Karlos* i 1831.

TYSKSPROGET TEATER

Ahlefeldt-Laurvig havde selv rødder i grænselandet, og hans slægt var gammel holstensk adel. Han lod teatret ved Gottorp Slot være tysksproget, men han slap dog ikke for tidens sammenstød mellem dansk og tysk.

Særligt markant blev det på Fyn, hvor han bidrog til at grundlægge Odense Teater. Det lokale borgerskab havde længe

forsøgt at holde et teater i live i byen, men med beskeden succes. Da aristokratiet så med støtte fra den kyndige Ahlefeldt-Laurvig forsøgte at overtage teateret, kom det til stridigheder, fordi borgerne ikke kunne lide, at der skulle spilles og synges på tysk.

En af de heftigste kritikere var en boghandler ved navn Christian Iversen, der konsekvent hånedes alle aristokratiets opsætninger i lokalavisen. Han mente sig så upopulær, at han var i fare for at blive gennemptrykket af aristokratiets maskerede tjenere ved et maskebal. Det blev dog ikke nødvendigt. Borgerskabet kunne ikke forstå tysk, og derfor fik teateret problemer.

Mikael Kristian Hansens vurdering er, at denne sprogkamp ikke handlede om nationalitet. Hverken borgerskab eller aristokrati gik på dette tidspunkt i Odense ret meget op i nationalt tilhørsforhold. Det handlede om kvalitet, og her holdt aristokraterne på det tyske, og borgerskabet på det danske.

Bogen tegner et billede af en hovedfigur i teaterhistorien på begge sider af grænsen. En kunstnerisk drømmer-type af en greve, der kørte sine godser økonomisk i sænk, fordi kunsten betød alt. Tydeligvis også mere end de nationale spørgsmål. ●

Mikael Kristian Hansen: *Frederik Ahlefeldt-Laurvig. Teatrets aristokrat i det dansk-tyske grænseland. Teatermuseet i Hofteatret. 185 sider. 150 kr.*

RASMUS VANGSHARDT er cand. mag. i litteraturvidenskab og underviser på Syddansk Universitet.

THERKELSENS HJØRNE

KALENDER

Historiske mærkedage skal fejres med værdighed

Af Knud-Erik Therkelsen

Dette nummer af magasinet Grænsen udkommer den 10. februar, der er årsdagen for folkeafstemningen i 1920, i folke-munde slet og ret "Afstemningsdagen". På denne dag for 97 år siden skulle alle voksne over 20 år i Nordslesvig, det nuværende Sønderjylland, forholde sig til, om de ønskede deres hjemstavn skulle være enten tysk eller dansk. Over 90 procent af befolkningen tog stilling og stemte på enten Danmark eller Tyskland.

Vi kender alle resultatet af afstemningen, som på flere måder blev afgørende for tusindvis af danske sønderjyder: Fordi Nordslesvig nu blev dansk, undgik de at blive kommanderet ud på de europæiske slagmarker i tysk uniform under Anden Verdenskrig. Denne skæbne undgik de dansksindede sydslesvigere ikke. Men også afgørende, fordi folkeafstemningen var den første forudsætning for en normalisering af det dansk-tyske forhold. Den anden forudsætning blev først opfyldt i 1955 med København-Bonn erklæringen.

Genforeningen i 1920 var en kolossal dansk glædesbegivenhed, hvilket stærkest markeres gennem de over 500 genforeningssten, som folkelige kredse i de følgende år rejste over hele Danmark. Med Genforeningen blev det moderne Danmark født.

Men folkeafstemningen i 1920 blev også "arketypisk" på den måde, at det enkelte menneskes identitetsforhold i stemmeboksen blev gjort til et enten-eller. Man kunne kun stemme for den

ene nationalitet og dermed lægge afstand til den anden. Sådan må det være, når en statsgrænse skal fastlægges. Men der kan herfra nemt kobles til den diskussion om national identitet, der føres i disse år, og hvor retorikken ofte præges af enten-eller. Enten er du dansk, eller også er du ikke og dermed noget helt andet. Det er Grænseforeningen magtpåliggende ikke at bidrage til denne kobling, idet vi ikke anerkender en sådan tilgang til nutidens møde mellem forskellige identiteter.

Afstemningsdagen markeres stadig mange steder. Der er grund til at glæde sig over, at sådanne historiske mærkedage markeres, fordi vi dermed må overveje, hvad der dengang bandt os sammen som danskere, og hvad der binder os sammen i dag. Markeringen af Genforeningen kan nemt gives det samme enten-eller islæt, som prægede datidens afstemningsplakater. I dag har man naturligvis stadig forskellige nationale identiteter i grænselandet, men det skal ikke forhindre os i samtidig at være fælles – både i grænselandet og andre steder i Danmark, hvor vi møder fremmede kulturer.

Det er væsentligt, at markeringen af både Afstemningsdagen og Genforeningen i 2020 sker på en både redelig og værdig måde, som understøtter de sidste årtiers meget positive udvikling i det dansk-tyske forhold og inspirerer andre til at betrede de samme stier. ●

Knud-Erik Therkelsen
er generalsekretær i Grænseforeningen

FEBRUAR 2017

11/2: Grænseforeningen afholder lokalforeningsmøde, Comwell, Middelfart

23/2- 26/2: Feriemesse i Herning. Kom og hør om Sydslesvigske Børns Ferierejser på Grænseforeningens stand

25/2 Efterskolernes Dag i Sydslesvig, Idrætshallen i Flensborg. Kom og hør om Sydslesvigske Børns Ferierejser.

MARTS 2017

1/3-2/3: Danmarks Læringsfestival, Bella Center Copenhagen. Kom og hør om Grænseforeningens digitale læringstilbud *ietgrænseland* og ferierejser/elevudveksling med børn fra Sydslesvig.

4/3: Det Sydslesvigske Samråd afholder Sydslesvig-konference.

20/3: Møde i Grænseforeningens formandskab

25/3: Bestyrelsesmøde i Grænseforeningen, Peder Skrams Gade, København

25/3-26/3: Historiske Dage i Øksnehallen. Besøg SSF og Grænseforeningens stand og hør foredrag ved historikerne Uffe Østergaard, Steffen Heiberg, René Rasmussen og Hans Schultz Hansen

LOKALFORENINGER

FOREDRAG OG MØDER ARRANGERET AF LOKAL- FORENINGERNE

SYDDANMARK

Ejby-Asperup og omegn

9. marts kl. 14.30. Åkanden 3, 5592 Ejby. Generalforsamling.

Esbjerg

26. februar kl. 14.00. Sognegården, Nørregade 52, 6740 Bramming. Fællesmøde med Grundtvigsk Højskoleforening i Bramming. Foredrag af sogne-

præst i Ribe Torben Bramming "Tretvunden snor brister ikke så let – om nødvendigheden af en ny folkelighed og en ny kirkelighed".

Faaborg-Midtfyn

9. marts kl. 19.00. Ferritslev Friskole, Lundsbergvej 42, 5863 Ferritslev. Generalforsamling og foredrag af forfatter og histori-

ker Morten Møller "Kærlighed og terror i Stalins Moskva". Entré: 50 kr., inkl. kaffe og kage.

Fredericia og Middelfart

22. marts kl. 19.30. Trinitatis Sognegård, Danmarksvej 61, 7000 Fredericia. Generalforsamling med kaffebord, fællessang og spillemandsmusik.

Annonce

Fuld fokus på grænselandet - hver dag på to sprog!

Med Flensborg Avis får du dagligt det fulde udbytte af grænselandet.

Desuden sammenfatter og analyserer vi for dig de overordnede begivenheder i Danmark og Tyskland.

På de bærende artikler er der resumeer på det modsatte sprog. Så du ikke går glip af noget!

www.flas.de

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

LOKALFORENINGER

Haderslev

9. marts kl. 19.00. Skrydstrup Forsamlingsgård. Foredrag af historiker og grænselandseksperter Jørgen Kühl "Det dansk-tyske grænseland – en europæisk model for sameksistens mellem mindretal og flertal?" Entré/kaffe: 100 kr. For medlemmer: 80 kr.

30. marts kl. 19.00. Hoptrup Efterskole. Generalforsamling og foredrag af formand i Sydslesvigsk Forening Jon Hardon Hansen "Med fingeren på pulsen for danskheden i Sydslesvig". Entré/kaffe: 80 kr.

Holsted-Brørup

15. februar kl. 19.00. Fåborg Kro. Foredrag af fhv. redaktør på "Æ Rummelpot" Sven-Erik Ravn "Hjemmefronten – kvindernes kamp under Første Verdenskrig". Tilmelding til Erling Schellerup: Tlf. 6176 4711 eller mail Erling.schellerup@gmail.com eller Carsten Sohl tlf. 2170 9875 eller mail cssohl@gmail.com.

Kolding og omegn

8. marts kl. 19.00. Kvarterhuset, Junghansvej 121, 6000 Kolding. Generalforsamling. Foredrag af foreningskonsulent Claus Jørn Jensen om Grænseforeningens arbejde. Kaffebord med boller og lagkage.

Kreds 20

30. marts kl. 19.00. Vingsted Mølle, Vingstedvej 58, 7182 Bredsten. Årsmøde. Foredrag af Marianne Brink Jensen "Sydslesvigske børns ferierejser til Danmark fra 1949 til 1974". Tilmelding senest 23. marts til Kirsten Rykind-Eriksen: Tlf. 4026 5489 eller mail rykind@bbsyd.dk.

Nr. Nebel og omegn

16. februar kl. 14.00. Kulturhuset, Sønder alle 21, 6830 Nr. Nebel. Sang, harmonikaspil mm. med Svend, Hans, Gunna og Erich.

Nyborg og Kerteminde

8. marts kl. 19.30. Bastionen (tidl. Borgerforeningen), Nørrevoldgade 63, 5800 Nyborg Generalforsamling. Foredrag af fhv. skoleinspektør Ole Sørensen "Breve fra sønderjydske soldater". Kaffe og hjemmebagt sønderjysk brød.

Rødding-Vejen

16. marts kl. 19.30. Skibelund Gymnastik- og Idrætsefterskole, Kongeåvej 34, 6600 Vejen. Generalforsamling. Foredrag af cand. mag. Jesper Kikkenborg. Gratis kaffe og kage.

Svendborg og omegn

15. marts kl. 19.30. Sct. Jørgens Sognegård, Brydegårdsvej 15, 5700 Svendborg. Generalforsamling. Personlig fortælling af Ingrid Larsen "En mistet barndom i krigens Hamborg". Kaffe med brød 50 kr. Tilmelding senest 11. marts til Minna Bøgebjerg: Tlf. 6225 2223 eller mail grothdam@mail.dk.

Sønderborg

12. februar kl. 14.00. Broager-Salen ved Broager-Hallen, 6310 Broager. Afstemningsfest. Tale af formanden for Sydslesvigsk Forening Jon Hardon Hansen. Allsund-orkestret underholder. Arrangeres i samarbejde med Broager Nationale Udvalg og Foreningen Norden. Entré/kaffe: 75 kr.

29. marts kl. 19.00. Knøs Gård, 6470 Hørup. Foredrag af rektor på A.P. Møller-Skolen Jørgen Kühl "Danskhed og sprog i Sydslesvig". Underholdning ved Trio 1-2-3. Kaffe og kage.

25. april kl. 19.00. Idrætshøjskolen, 6400 Sønderborg. Generalforsamling. Foredrag af fhv. lektor og forfatter Karin Johannsen-Bojsen om sin opvækst i Flensborg. Underholdning ved Trio 1-2-3. Kaffe og lagkage.

Tønder

21. februar kl. 19.00. Emmerlev Klev. Pers Awten. Båltale ved Claus Melbye fra Vadehavssceneret i Vester Vedsted. Derefter kaffebord og samvær på Høhenwarte. Claus Melbye vil tale om "Vadehavet 2017". Mødet arrangeres sammen med Højer Lokalhistoriske Forening.

17. marts kl. 19.00. Bredsted danske Skole. Koncert med Østre Gasværk, der spiller numre af Kim Larsen og Gasolin. Koncerten arrangeres af SSF langs den sydslesvigske vestkyst. Tønder Amts Grænseforening arrangerer en bus fra Sæd Grænse til Bredsted. Tilmelding senest den 10. marts til Jens Andresen: Tlf. 7483 5360 eller mail jensandresen@bbsyd.dk.

18. april kl. 19.30. Løgumkloster Forsamlingshus. Generalforsamling. Foredrag af leder af Regionskontoret i Padborg Peter Hansen "Det grænseoverskridende samarbejde".

Vejle Vestereg

16. marts kl. 19.00. Vingsted Mølle, Vingstedvej 58, 7182 Bredsten. Generalforsamling. Foredrag af Anja Rykind-Eriksen "Herfra min verden går". Kaffe.

4. april kl. 19.00. Roberthus, Aftensang 2, 6040 Egtved. Personlig fortælling af Lissi Holm "Om at vokse op med to kulturer i 1950'ernes Sønderjylland". Dialogmøde med Grænseforeningens Kulturmødeambassadører om at vokse op med to eller flere kulturer. Entré: 50 kr., inkl. kaffe/the med brød.

28.-30. april. Christianslyst 1, Nottfeld, D-24392 Süderbrarup. Festlige familiedage for børn, unge og voksne, arrangeret af Grænseforeningen og SSF. For børn 5-12 år og deres voksne.

Pris: Kr. 1.000 for en familie op til fire personer, der dækker kost, logi og aktiviteter. For yderligere deltagere betales kr. 200 for hver person. Program og tilmelding hos Kirsten Rykind-Eriksen, mail: rykind@bbsyd.dk, tlf. 4026 5489, senest den 1. marts 2017.

NORDJYLLAND

Aalborg

27. februar kl. 19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, 9000 Aalborg. Foredrag af næstformand i Sydslesvigsk Forening Gitte Hougaard Werner "Grænsekontrol, dobbelt statsborgerskab og andet nyt fra Sydslesvig".

27. marts kl. 19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, 9000 Aalborg. Foredrag af museumsinspektør ved Museum Sønderjylland René Rasmussen "Frontliv, faneflugt og fangelejr – Sønderjyder i verdenskrigen 1914-1918".

24. april kl. 19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, 9000 Aalborg. Generalforsamling. Foredrag af kulturminister og fhv. formand i Grænseforeningen Mette Bock om sit arbejde med Sydslesvig.

Mariagerfjord

27. marts kl. 19.30. "Højvang", Hobrovej 62, 9560 Hadsund. Generalforsamling.

Thy og Mors

23. februar kl. 15.30. Sjørringvold Efterskole, Vorupørvej 60, Sjørring, Thisted. Foredrag af konsulent Henry Bohm "Hvem er mindretallet i dag?".

29. marts kl. 19.00. Galtrup Musik- og Idrætsefterskole, Povlsen Dals Vej 17, Ø. Jølby. Generalforsamling. Foredrag af fhv. museumsinspektør på Sønderborg Slot Inge Adriansen "De Forbudte sange og Det Sønderjyske Kaffebord". Ar-

rangeres sammen med Foreningen Norden og Folkeuniversitetet.

Vendsyssel

19. februar kl. 14.00. Sognegården, Sønder Vråvej 11, 9760 Vrå. Personlig fortælling ved højskolelærer på Højskolen Østersøen Ulrike Patzke om sit møde med Danmark. Pris: 50 kr., inkl. kaffe.

27. april kl. 19.30. Sognegården, Sønder Vråvej 11, 9760 Vrå. Generalforsamling og underholdning.

MIDTJYLLAND

Aarhus

20. februar kl. 19.30. Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, 8240 Risskov. Foredrag af fhv. præst i Sydslesvig Victor Greve "At være dansk i Sydslesvig og komme hjem til Danmark – og føle sig hjemme(løs)!" Pris: 50 kr., inkl. øl, vand og snitter.

27. marts kl. 19.30. Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, 8240 Risskov. Foredrag af chefredaktør Gwyn Nissen "der Nordschleswiger – det tyske mindretals avis". Pris: 50 kr., inkl. vin, vand og ost.

24. april kl. 19.30. Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, 8240 Risskov. Foredrag af fhv. leder af Udvaldet i Aalborg Henning Bender "Udvandring fra Sønderjylland og Danmark 1850-1920". Pris: 50 kr., inkl. kaffe og brød.

Herning & Ikast-Brande kommuner

19. april kl. 19.30. Herning Friskole, H. C. Ørstedesvej 68, Herning. Generalforsamling. Foredrag af fhv. øvelsesskolelærer Ole Due "Den Kolde Krig, med fokus på Cuba krisen i oktober 1962". Kaffe.

Horsens og omegn

26. april kl. 19.00. Klostergården. Generalforsamling. Foredrag af formand for Sydslesvigudvalget

Kim Andersen om det danske mindretals situation, baggrunden for Sydslesvigloven, de dansk-tyske relationer og forberedelserne til genforeningsjubilæet.

Kreds 21

24.-26. februar kl. 10.00. Messecenter Herning. Feriemesse "Ferie for Alle". Grænseforeningen og Sydslesvigsk Forening har i fællesskab en stand med info om feriebørn mm.

3. april kl. 18.00. Ringkøbing. Kredsgeneralforsamling og fællesspisning. Stedet bliver meldt ud senere. Tilmelding senest den 26. marts til kredsformand Carsten Dalgaard: carstendalgaard@mail.tele.dk.

Randers og omegn

30. marts kl. 19.00. Helligåndshuset, Lille sal. Generalforsamling. Visning af Siegfried Matloks tv-interview med fhv. museumsinspektør på Sønderborg Slot Inge Adriansen. Der serveres kaffe.

Ringkøbing og omegn

23. februar kl. 19.30. Aktivitetscentret, Fjordparken, Holmelunden 10, Ringkøbing. Foredrag af formand for Sydslesvigsk Forening Jon Hardon Hansen "Det danske mindretals rolle i det grænseoverskridende dansk-tyske samarbejde". Pris: 80 kr. Tilmelding senest 20. februar til pmjohannsen@gmail eller tlf. 2926 8943.

16. marts kl. 19.30. Aktivitetscentret, Fjordparken, Holmelunden 10, Ringkøbing. Foredrag af forfatter og historiker Morten Møller om sin bog "Ellen og Adam". Pris: 80 kr. Tilmelding senest 13. marts: pmjohannsen@gmail.com eller tlf. 2926 8943.

20. april kl. 19.00. Vedersø Kirke. Forårsmøde. Kort andagt ved Christian Ulrich Terp. Kaffe bord i Vedersø Kulturcenter. Underholdning ved De Eventyrlystne "Skagensmalerne i sange og ord, toner og billeder". Fællessang. Pris: 100 kr. Tilmelding senest den 17. april: pmjohannsen@gmail.com eller tlf. 2926 8943.

Silkeborg-Hammel og omegn

6. marts kl. 19.00. Medborgerhuset, Bindslevs Plads 5, Silkeborg. Foredrag af medlem af Sydslesvigudvalget Christian Juhl. Generalforsamling. Pris: 50 kr., inkl. kaffe, te og brød.

Skanderborg og omegn

20. februar kl. 18.30. Kirkecentret ved Skanderup Kirke. Grønlangkålsspisning og foredrag af fhv. sognepræst ved Vor Frelses Kirke i Horsens Marianne Boesen "Mennesket Kaj Munk". Entré: 100 kr., inkl. spisning. Tilmelding senest 13. februar til Doris Nielsen: Tlf. 8657 1361.

15. marts kl. 19.30. Kirkecentret ved Skanderup Kirke. Sangaften med Johan Herold og lokale kor. Entré: 30 kr., inkl. kaffe, te og kage.

3. april kl. 19.30. Kirkecentret ved Skanderup Kirke. Generalforsamling med forventet deltagelse af venskabsforbindelsen i Skovlund-Valsbøl. Foredrag af Johan Herold "Hvorfor kan vi fejre 120 års jubilæum i år, når Grænseforeningen først oprettedes i 1920?". Kaffe.

Skiveegnen

21. februar kl. 19.00. Skive bibliotek. Foredrag af chefredaktør for Flensborg Avis Jørgen Møllekær "Sydslesvig og Norden". 30. marts kl. 19.00. Resen sognegård. Årsmøde og generalforsamling. Foredrag af lektor Ole

Due "Sønderjylland under krig og genforening".

25. april kl. 19.00. Skive bibliotek. Foredrag af cand.phil. Rasmus Vangshardt "Jørgen Bukdahl – en nordisk og europæisk åndshøvding".

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

21. februar kl. 19.00. Kirkehuset, Kirkegade, Tarm. Foredrag af Peder-Henning Søderstjerna om sine år som præst i det nordligste Norge. Sønderjysk kaffebord. Pris: 75 kr., inkl. kaffe. Gratis for dem, der har kage med.

25. marts kl. 14.00. Den danske Design- og Håndværksefterskole, Skolebyen 11, Skjern. Rundvisning og fortælling om skolen. Generalforsamling og kaffebord. Diasshow om Året der gik med Peder Christensen.

20. april kl. 19.00. Vedersø Kirke. Forårsmøde. Kort andagt ved sognepræst og fhv. dansk præst i Slesvig Christian Ulrik Terp. Kaffe i Vedersø Kulturcenter. Underholdning ved De Eventyrlystne "Skagensmalerne i sange og ord, toner og billeder". Fællessang. Pris: 100 kr. Tilmelding senest 17. april: pmjohannsen@gmail.com eller tlf. 2926 8943.

Viborgeggen

21. februar kl. 19.30. Ans sognegård, Søndermarksgade 2, 8643 Ans. Foredrag af cand. theol. og forfatter Peter Værum "Om Luthers Kamp og Luthers kærlighed".

15. marts kl. 19.30. Sortebrødrehus, St. Sct. Mikkel Gade 12, 8800 Viborg. Generalforsamling. Underholdning ved Karen Marie Ravn og Thorben Sparre "Foråret i højskolesangbogen og salmebogen".

LOKALFORENINGER

SJÆLLAND

Dianalund og Stenlille

22. februar kl. 19.30. Degneparken, Degneparken 1, 4293 Dianalund. Foredrag af Henning Bonde og Finn Jensen "Flemming B. Muus, containere og Katstrup".

4. april kl. 19.30. Degneparken, Degneparken 1, 4293 Dianalund. Generalforsamling. Foredrag af fhv. lokalforeningsformand Ernst Hansen om arbejdet med grænselandet.

Fuglebjerg og Hyllested

20. april kl. 18.30. Missionshuset, Korsørvej 15, 4250 Fuglebjerg. Generalforsamling og smørrebrød, fællessang og kaffebord. Billedserie fra Sydslesvig. Entré 100 kr., inkl. 3 stk. smørrebrød samt øl, vand, kaffe, te og kage. Tilmelding senest 11. april til Erling Nielsen: Tlf. 5545 3583 eller erlingnielsen@stofanet.dk.

Guldborgsund

13. februar kl. 19.00. Kulturforsyningen, Voldgade 1, Nykøbing Falster. Fortællinger af journalist Erik Holm "Folketidende og jeg gennem 35 år – spredte journalistiske erindringer". Pris: 30 kr., inkl. kaffe og kage.

7. marts kl. 19.00. Kulturforsyningen, Voldgade 1, Nykøbing Falster. Generalforsamling. Foredrag af generalsekretær for Sydslesvigsk Forening Jens A. Christiansen.

Gørlev og Høng

22. marts kl. 19.30. Høng Gymnasium, Hovedgaden 2, 4270 Høng. Generalforsamling. Fortællinger ved Peter Hering og Hans-Peter Nissen om mærkelige og usædvanlige detaljer ved den dansk-tyske grænse.

Kreds 6 – Vestsjælland

18. marts kl. 09.30. Fuglebjerg Missionshus, Korsørvej 15,

4250 Fuglebjerg. Kredskursus. Foredrag af chefredaktør på Flensborg Avis Jørgen Møllekær "Flensborg Avis som moderne brobygger til Danmark". Foredrag af generalsekretær i Grænseforeningen Knud-Erik Therkelsen "Markering af 100-året for Genforeningen". Pris: 100 kr., inkl. morgenkaffe, frokost og eftermiddagskaffe. Detaljeret program ved henvendelse. Tilmelding senest 11. marts til kredsformand Erling Nielsen: Tlf. 5545 3583 eller erlingnielsen@stofanet.dk.

Lolland

20. marts kl. 19.00. Sognets Hus, Kirkestræde 6, 4930 Maribo. Generalforsamling. Hyggeligt samvær med turistchef Marie Louise Friedrichsen.

Næstved

22. februar kl. 19.00. VISP (Videnscenter for Specialpædagogik), Birkebjerg Alle 3, Næstved. Generalforsamling. Smørrebrød, øl og vand samt kaffe og te. Fællessang og socialt samvær. Ideudveksling til kommende arrangementer. Tilmelding ønskes.

18. april kl. 19.00. University College (Vordingborg Seminarium) eller Zealand Business College (ZBC) i Vordingborg. Foredrag ved pædagogisk konsulent i Grænseforeningen Gunvor Vestergaard "Oplysningsarbejdet om det danske mindretal på danske gymnasier". Forventede arrangementer i Vordingborg og på Møn. Der arrangeres fællesskørrel. Nærmere info og tilmelding: Tlf. 5573 2635 eller larsbjerre2@outlook.dk (Vordingborg) eller Herbert Silz (Næstved).

Ringsted og omegn

27. februar kl. 19.30. Anlægspavillon, Tvær Alle 5, Ringsted. Generalforsamling. Fortælling ved Mogens Larsen om den kom-

mende tur til Sydslesvig, som arrangeres i samarbejde med FOF.

Roskilde

2. marts kl. 19.00. Syv Sognegård, Skolevej 17, 4130 Viby Sj. Forårsmøde. Foredrag af Kim Greiner "Silkevejen og Usbekistan". Fælles kaffebord og hyggeligt samvær. Pris for medlemmer: 50 kr. Gæster: 75 kr.

25. april kl. 19.00. Syv Sognegård, Skolevej 17, 4130 Viby Sj. Generalforsamling. Ost og rødvin. Dialogarrangement med Grænseforeningens Kultur mødeambasadorer "Grænselandets erfaringer – kan vi bruge dem til noget?".

Slagelse og omegn

19. marts kl. 14.00. Slagelse Bibliotek Stenstuegade 1-3, 4200 Slagelse. Lokale 1. Generalforsamling. Debat om foreningens fremtid. Der serveres kaffe, the og kage.

Sorø

18. april kl. 19.00. "Værkerne", Frederiksvej 27, Sorø. Generalforsamling. Foredrag af Erik Lindsø "Fra grænsebevarende til grænse-overskridende". Der bydes på ost- & rødvinbord.

HØVEDSTADEN Hørsholm

15. februar kl. 19.30. Hørsholm Sognegård, indgang fra Ridebanen. Generalforsamling. Foredrag af rektor ved A.P. Møller Skolen Jørgen Kühl "Det mangfoldige kontinent: Nationale mindretal i det 20.-21. århundrede".

20. april kl. 19.30. Hørsholm Sognegård, indgang fra Ridebanen. Foredrag af museumsinspektør ved Sønderborg Slot Axel Johnsen "De urolige år – Grænselandets historie 1933-1955".

København og Frederiksberg

14. februar kl. 18.00. Restaurant

Allégade 10, Frederiksberg. 10. februar-møde og gule ærter spisning. Foredrag af cand.mag. Ole Sandberg "Da Sønderjylland kom hjem".

26. april kl. 19.00. Ndr. Fasanvej 124 B, st.tv., Frederiksberg. Generalforsamling og kaffebord. Tilmelding: gkf@graensekf.dk. Følg også med på hjemmesiden www.graensekf.dk.

Københavns Vestegn

26. april kl. 19.00. Glostrup Fritidscenter, Christiansvej 2, Glostrup. Generalforsamling. Tilmelding senest 24. april: Tlf. 4484 4527 eller mar-gun@hotmail.com.

Hillerød

30. marts kl. 19.30. Frivilligcenter Hillerød, Fredensvej 12 c, Hillerød. Dialogarrangement med Grænseforeningens Kultur mødeambasadorer. Unge fra det danske, tyske og frisiske mindretal og etniske mindretal i Danmark fortæller om det at leve med to sprog og to kulturer samt "bindestrejs-identitet". Entré: 40 kr., inkl. kaffe og kage. Pris for gæster: 60 kr.

TURE OG REJSE ARRANGERET AF LOKAL- FORENINGERNE

Medmindre andet er nævnt, kan du tilmelde dig uanset bopæl eller medlemskab af lokalforeningen.

SYDDANMARK

Kolding og omegn

9. marts kl. 13.30. Afkørsel 65 Kolding Syd. Tur til Skibsfartsmuseet og Det lille Teater i Flensborg. Arrangeres sammen med Kreds 20. Se under Kreds 20.

Kreds 20

9. marts kl. 12.00. Tur til Skibsfartsmuseet og Det lille Teater i Flensborg. Busafgang Horsens

rutebilstation kl. 12.30, Vejle ved Transportcenteret kl. 13.00, Kolding ved afkørsel 65 Kolding Syd kl. 13.30. Vi besøger Skibsfartsmuseet, der ligger lige ved siden af Flensborghus. Her får vi en rundvisning og kaffe. Herfra går turen til Restaurant Hellas i Wassersleben, hvor vi spiser aftensmad. Bagefter er der tid til grænseindkøb inden vi fortsætter til Det Lille Teater, hvor vi kl. 19.30 skal se forestillingen: "Adressat ubekendt". Pris: 400 kr., som skal indbetales på konto 7160-0001481824. Tilmelding og betaling senest den 23. februar til Svend Bonefeld tlf. 7561 6411 eller Jens Nørgaard tlf. 5095 9280.

Rødding

Teatertur

2. marts kl. 18.30. Det Lille Teater, Marienstr. 20, Flensborg. Samkørsel i egne biler. Vi skal se forestillingen: "Adressaten ubekendt".

Pris: 80 kr. Tilmelding senest den 21. februar til Kaj på tlf. 7484 1631/6174 8343, Dirk tlf. 7484 8971 eller til Hans Harald på tlf. 5154 2075 eller mail hhs111@gmail.com.

Mariagerfjord

11.-13. maj kl. 08.00. Tur til Syd-slesvig og ophold på Christianslyst. Afgang Hadsund/Randers. Vi skal bl.a. besøge Jaruplund Højskole, Frederiksstad (sejltur), Roter Haubarg og Isted-løven. Hjemkomst lørdag aften. Pris: 1900 kr. (enkeltvæ. + 150 kr.). Tilmelding og betaling senest søndag den 9. april: Tlf. 61274175.

MIDTJYLLAND

Horsens og omegn

9. marts kl. 09.45. Teatertur til Flensborg og besøg på Skibsfartsmuseet. Busafgang Horsens rutebilstation kl. 13.00, Vejle ved Transportcenteret kl. 13.30,

Afkørsel 65 Kolding syd kl. 14.00. Eftermiddag og aften begynder med besøg, rundvisning og kaffe på Skibsfartsmuseet i Flensborg. Herfra går turen til restaurant Hellas. Dernæst går turen til "Det lille Teater" hvor forestillingen "Adressat ubekendt" begynder kl. 19.30. Pris: 400 kr. Tilmelding senest 15. februar til Svend Bonefeld, tlf. 7561 6411, Jens Nørgaard, tlf. 5095 9280 eller Kirsten Rykind-Eriksen, tlf. 4026 5489.

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

4. april kl. 19.00. Papirfabriken, Birkvej 14, Skjern. Besøg på Skjern Papirfabrik, der er Danmarks eneste papirfabrik. Begrænset deltagerantal. Pris 75 kr. Tilmelding: bo.trelborg@gmail.com eller tlf. 9737 5270/5192 0900.

HOVEDSTADEN

Københavns Vestegn

15. marts kl. 15.45. Christiansborg. Besøg i Folketinget, hvor kulturminister Mette Bock vil vise rundt. Tilmelding senest 24. februar til Gunner Lorenzen: Tlf. 4484 4527 eller mar-gun@hotmail.com.

Foredrag/møder og ture/rejser, der ønskes omtalt i Grænsen, bedes sendt til foreningskonsulent Claus Jørn Jensen, Aabenraaavej 22, Dybbøl, 6400 Sønderborg, cjj@graenseforeningen.dk. Deadline: 16. marts 2017. Se lokalforeningernes detaljerede program på: www.graenseforeningen.dk/kalender

Grænsen nr. 1/februar 2017

79. årgang

Udgiver

Grænsforeningen
Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Redaktion

Anna-Lise Bjerager (ansv. redaktør)
alb@graenseforeningen.dk, tlf. 3031 6113

Forsidefoto i dette nummer

Christian T. Jørgensen

Layout

Prik grafisk tegnestue

Tryk

Jørn Thomsen Elbo A/S

Abonnement

Grænsforeningen
info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063

Udgivelsesplan 2017

Nr. 2: 20. april
Nr. 3: 2. juni
Nr. 4: 25. august
Nr. 5: 13. oktober
Nr. 6: 8. december
Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato
Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

Læs magasinet Grænsen digitalt:
www.graenseforeningen.dk/graensen

ISSN: 0903-2223

Grænsforeningens kontor

Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Tlf. 3311 3063, www.graenseforeningen.dk

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand

Jens Andresen
ja@graenseforeningen.dk, tlf. 4043 7008

Generalsekretær

Knud-Erik Therkelsen
ket@graenseforeningen.dk, tlf. 2023 1984

Grænsforeningens formål

Det er Grænsforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænsforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænsforeningens værdier

Grænsforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænsforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænsforeningens bestyrelse

Formand: Jens Andresen, Løgumkloster

1. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

2. næstformand: Per Grau-Møller, Nr. Lyndelse

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Bo Trelborg, Tarm
Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Lars Bjerre, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Niels Jørgen Heick, Hillerød
Ove Nissen, Rungsted Kyst

Ressourcepersoner

Per Paludan Hansen, Frederiksberg
Peder Damgaard, Kollund
Steen Bo Frandsen, Hannover

Det afklares formentlig i løbet af 2017, om Mikkelsen ved den nordfrisiske kyst kan drives videre som galleri, oplyser Jon Hardon Hansen, der er formand for Mikkelsen-Fondens bestyrelse.

POST

PP

DANMARK

Sorteret Magasinpost
ID-nr. 42138

ET FYRTÅRN FOR DANSK KULTUR

I år er det 50 år siden, at grundstenen til Mikkelsen blev lagt. Det folkelige mødested ved den nordfrisiske vestkyst har gennem årene tiltrukket prominente kunstnere og tusindvis af gæster nordfra. Nu er Henry Buhl, grundlægger og drivkraft bag stedet, gået bort, og fremtiden er uvis.

Af Merlin Christophersen

På oldnordisk betyder "Mikkelsen" det store bjerg. Det navn passer godt til stedet. For Mikkelsen – Center for Cricket og Nordisk Kunst på møllehøjen ved Hattsted få kilometer nord for Husum hæver sig i det flade marskland og har fra 1970'erne tiltrukket op mod 15.000 besøgende årligt og berømte kunstnere fra Danmark og Norden. De danske billedkunstnere Wilhelm Freddie, Svend Dalsgaard og Sven Havsteen-Mikkelsen er nogle af dem, der var tæt knyttet til Mikkelsen.

Det var ægteparret Anne-Kjeld og Henry Buhl, der i 1967 købte den gamle mølleruin og dér opbyggede både et galleri og en cricketbane. Henry Buhl videreførte arbejdet efter Anne-Kjelds død i 1992, og før sin død i december 2016 oprettede han Mikkelsen-Fonden, der skal sikre livsværket for eftertiden.

ET ENESTÅENDE LIVSVÆRK

Finn Slumstrup, der er forhenværende formand i Grænseforeningen og har siddet i Mikkelsen-Fondens bestyrelse, kendte Henry Buhl godt. I 2008 udgav Finn Slumstrup bogen *Dage på Mikkelsen*, der giver indblik i de mange aktiviteter omkring kunst- og cricketcenteret.

"Mikkelsen er et dansk, kulturelt fyrtårn syd for grænsen, som er resultatet af Henry

Buhls personlighed og fantastiske arbejde gennem en menneskealder. Der er ingen anden end ham, der kunne finde på den vanvittige kombination af kunst og cricket, og så endda få stor succes med begge dele. Det er på mange måder et suverænt enmandsshow", siger Finn Slumstrup.

EN USIKKER FREMTID

Husum Cricketklub, der er en del af Mikkelsen, er medlem af Dansk Cricketforbund, Dansk Idrætsforbund og det internationale cricketforbund ICC, og Husums spillere har i dag lov til at spille på det danske landshold. Mikkelsens galleri, derimod, går efter Henry Buhls død en mere usikker fremtid i møde. Det fortæller Jon Hardon Hansen, der er formand i Mikkelsen-Fondens bestyrelse.

"Bestyrelsen vil meget gerne bevare både cricket og kunst på Mikkelsen. Vi vil vende hver en sten, både hvad angår galleriets økonomi og koncept for at finde ud af, om det kan lade sig gøre at drive Mikkelsen videre som kunstcenter. I det arbejde får vi hjælp fra en række ressourcepersoner, der forstår sig på samtidskunst", siger Jon Hardon Hansen, der regner med en afklaring af Mikkelsens fremtid i løbet af 2017. ●